

**Pole Ná-Sevei
E Teveni
Wolome Nuiti Ma
Sevei lōzeizuve ma woo
mōungiti**

Pole ɢa é sevei nii ɢɛni, é teve Wolome nuiti ma, tanisu kona vuuloolugō maazu naanigōiti zōɢōzuve ta puuloolugō maazu lōsavai (54-58), Kilista zolōga voluma. Pole la ɢeni de liini Wolome. E sevei nii leveni mu, nii a ke é Wolome ɢeletiɛinti kala, Zuifuiti ta niiti ti la ga Zuifua. Kolente taa wolai zu ɢa Pole yeni ná, é sevei nii ɢɛ, tōzei miná ɢa é ɢeni zeini ná naama ziegi zu. Pole sevei ɢeeve, nii a ke ziiti pe ti ɢidaaleve Yesu Kilista ma, ta ti ɢolo be (16:26).

Wolome nuiti ta-zēvei ɢa ga seve bii gola keletiɛinti pe faa ma, mini-o-mini ta yeeɢeɢalaiti pe su, tōzei kizogi nii da zoo sōlōsu ga Yesu Kilista maavele, é naa zuɢulave, é kole fo, é zeeli kpo ma. Uelei balaa Yesu Kilista ná-Woo Niine Uagōiti giliai la va ta Minazeɢe Polōmai, Pole naa zuɢulave. Faagwe nu mōinmōingaa ti ɢe puuzui ma bii golai sevei nii zu, naa ɢa é ga 1:16, nii é ɢeezu ma: «Mazōlō ɢe la unfesu ga Woo Niine Uagōi, tōzei GALA ná-zēbei ɢana, nii é naati pe kizosu da, niiti ta ɢidaaleve, Zuifuiti mōunpa, naa voluma niiti ti la ga Zuifua.» Wolome nuiti ta-zēvei lōzeizu velei (1:1—11:36) ɢa bōezu ɢeɢeɢeze, é lo GALA faiti ba. Gaabelasu velei (12:1—15:33) ɢa ga kalagiti é lo keletien velei zie vai va.

Unsosu

1. Uelei kɛɛ vaa wólómai la, Póle ná-sɛvɛi lózeivɛ ga é ɓɔɔ lɛɛ, ta é naati dɛɛ niiti sɛvɛi liizu ti ɔɔ (1:1-15).
2. Naa vóluma é etea nuɓusei pɛ kɛvɛlei zuɗula, ta kizogi nii a zoo zólósu ga kidaalevɛi maavele Yesu Kilista ma (1:16–11:36).
3. Póle ɓegai ma ga naati suɗula, é kala mɔinmɔin feeni, é lo keletien vɛlei zɛ vai va (12:1–15:33).
4. E Wólóme nuiti ta-zɛvɛi ɗaaɓelagɛ ga tuɔɔ goo mɔinmɔin daazeeli Wólóme Egilisii zu nui tanigaa ma (16:1-27).

Tuɔɔ gooiti

¹ Nɛi gè ga Póle, nà niima zɛvɛi levesu wo ma, nà ga Yesu Kilista ná-botigɛ nui, GALA ge tòligai gè ɗɛ ga keelai, ziimazɛɗɛgi wogai ga ze ga gè Woo Niinɛ Uagɔi laazeeli.

² Woo Niinɛ Uagɔi naa, kaite GALA ge ma mi-nazɛɗɛgi woni ná-Sɛvɛ Nadegai zu, é ɗula GALA goo wo nuiti da.

³ Pilɛɛ ná-Doun Zunui va, de-Maliɗii Yesu Kilista, nii é zólóni masagi Davide ná-bolodai zu, kpusei letemazu.

⁴ Zɛnvu Nadegai zaalai zu, é ɗulani keɛma ga zɛbei ga toɗa ga GALA Doun Zunui, siɛgi zu é wuzɛgeni la, é ɗula saai ya.

⁵ Toun maavele ɗa gè zaalai zólóga la, gè ɗɛ ga keelai, gè va ga nuiti daaseigi zu, ti ɗula zii ɗiligiti saama, ti ɗidaalevɛ ma, ti ɗolo bɛ.

⁶ Wa naama nuɓuseiti saama, wɔiti GALA ge wo loliga, ga wo ɗɛ ga Yesu Kilista nɔnɔiti.

⁷ Nà sevei nii levesu wo ma, wɔiti kpein wo Wolome taazuve, wɔiti GALA ge wo neai ve, é wo loli ga wo ɔe ga ná-nuiti. Ade-Ɔee GALA ta de-Maliɔii Yesu Kilista ti zaalai la wo ma, ti ziileigi ve wo ve.

Pɔle ta Wolome ɔidaaleve nuiti

⁸ Mounpa, nà nà-GALAGI mamasu Yesu Kilista maavele ma, wo pe wa-vaa zu, mazolɔɔ wa-ɔidaaleve vai ɔa wosu eteai zu ná pe.

⁹ Nà-GALA falii pe su, gè la ɔolɔzu ga wa-vai wo fai, yeeɔeɔalai pe su. GALAGI nii gè botii ɔeezu be ga ziimave pe, gè ɔa Woo Niine Uagɔi laazeeli, nii pilegai ná-Doun Zunui va, naa ɔa é ga nà-zeelei.

¹⁰ Sienope su gè nà-GALA falii ɔeezu la, nà GALA falizu ga é ɔe ga ziimai, é yeeɔeɔala vago ve zèa, gè li wo ɔɔ be.

¹¹ Mazolɔɔ wo vete wɔin ɔa mà gola, ga gè va wo ɔɔ ga Zenvu Nadagai ná-vebeanii ta, wo zu va ɔaa.

¹² Baa mu, nà pɔ gè ɔe wo zaama, ade iɔɔɔɔɔi zolɔɔ ɔɔma ga kidaalevei maavele, nii ade ɔogai ma.

¹³ Kɛeleaiti, nà pɔ wo sugwee ga gè deveni yeeɔeɔala mɔinmɔin daawu, ga gè li wo ɔɔ be, gè la ná zolɔɔni zaagaza. Gè ɔeni pɔ ga tɔnɔ ge zolɔɔ nà-botii va ɔalaa wo ɔɔ be, eɔevelei é zolɔɔsu la ba, zii ɔiligi mɔtaiti saama eteai zu.

¹⁴ Mazolɔɔ deve ɔa feai zèa, ga kenii gè lɔ ese pe ma: Gelekiiti ta zii ɔiligiti, nuiti ti ɔalagai ta nuiti ti la ɔalani ɔalaa.

¹⁵ Naa ɔa é ba, wɔin wola ɔa mà, ga gè Woo Niine Uagɔi laazeeli wo ma, wɔiti wo zeini Wolome taazuve.

Woo Niine Uagɔi ná-zobogi

¹⁶ Mazɔɔɔ gè la unfesu ga Woo Niine Uagɔi, tɔɔzei GALA ná-zɛbei ɣana, nii é naati pɛ kizosu da, niiti ta ɣidaaleve, Zuifuiti mounpa, naa vɔluma niiti ti la ga Zuifua.

¹⁷ Tɔɔzei Woo Niine Uagɔi ɣa dɛɛzu, veleɪ GALA ge nuiti kɛɛzu la ɣaazu ga telebo nu ga kidaalevei ɣila kpe maavele, eɣevelei seveai la GALA Sevei zu ga: «Zɔi telebogai GALA gaazu ga kidaalevei maavele, naa ɣa zɛnvui wo.»*

Nubuseiti pɛ ta ga sɔba nuiti

¹⁸ Tama GALA ge ná-ziiɣaawanai ɣulaa kelema, é zo geegɔɔɔgi zu, kotoi kpein daalɔɔɔma ta faa ɲɔiti pɛ nubusei kɛɛzu, ta pele besasu gaamai luɔɔ ga ti luva vele ɲɔiti.

¹⁹ Mazɔɔɔ nii maanɛai nu kwɛɛ GALA ná-fai zu, naa ɣulave kelema ti ve, GALA bɔɔɔi naa leɛve ga tiye kpezekele.

²⁰ Tɔɔzei GALA daazeelive fai pɛ su, nu ɣaazu la naa pɛ kaazu, ná-ɣɔɔɔ zɛbei, ta ná-galadai, naa ɣa ɣaazu ga pagɔ, é zo eteai bɛɛ yee ma, siɛgi zu nu ti vɛɛsu da ga ná-kpɛɛaniiti maavele. Naa ɣa é ba, goozuɣula ge la ti ya.

²¹ Ti GALA kwɛɛ, kele ti la dɛbizu, veleɪ maanɛai é ɣɛ la GALA bɛ, ti la mamasu. Kɛɛ ti bɔɔɔ loa ya ta-ɣisɛ nakaiti su, ta-ɣimalalai ti loa kpidi bɔii zu.

²² Ti ɣɛa bɔɔɔ levezu ga ɣima nuiti, kele ti ɣɛa ga ɣimalala nuiti.

²³ Ti ɣɛleni nɔkɔsu lebiya GALAGI wu, nii é la zaa pɛ, ti da nɔkɔ kɔɔɔɔ ganigiti bu: nubusei é zaazu naa

* **1:17 1:17** A6k 2:4. *Zɔi telebogai GALA gaazu ga kidaalevei maavele, naa ɣa zɛnvui wo:* Tati peleɪ taɣili ɣalaa ka ga nii: *Telebo nui ɣa zɛnvui wo ga kidaalevei maavele*

maaniinigi, ta wōniiti, ta ɔɔɔ naani suaiti, naa vɛɛ kpokpo suaiti ba.

²⁴ Naa ɔa é ba, GALA ge ti yɛga kɔzɔba vaiti su, eɣɛvelei ti yiima vaiti ti la, nii a kɛ ti da baagfula ti-buseiti ma bɔɔ yɔɔzu.

²⁵ Gaamai nii é vilesu GALA ná-fai va, ti naa pɛ maavalibogɛ ga zɛɛi, ti da nɔkɔ ani bɛɛaiti bu, ti da ti lɛbi, ti Aniiiti Kpɛɛ GALAGI yɛ ná. Mamagi ɔɛ bɛ, eyɛsu ɔɔ. Amina!

²⁶ Naa ɔa é kɛa, GALA ge ti yɛga topele ɲɔi ma baagfulamaiti daawu. Ti zaama, anzanuiti ta zunu lakobai maavalibosu, ti da laa bɔɔ ɔɔba.

²⁷ Zunuiti balaagi ta ɔɛɛzu anzanu lakobai va, ti da ɔalasɔ ga ti ɔaazugfula bɔɔ va ti ɔilagilagiti, zunuiti ti da baagfulama vai ɔɛ ga bɔɔ, zunui ta zunui, tama ta naama zalai zɔɔɔsu ɔɔɔ su, nii soloogai ta-looya vai ma.

²⁸ Tɛi ti ɔɛɛa, GALA kwɛɛ ziizoolɛ la ti ma, GALA ge ti yɛni ta ɔi supuiti su, ga ti da naa ɔɛ, nii maa la nɛɛni ga ti kɛ.

²⁹ Ti laaveɛ ga telebotala vai ma zii pɛ, ta supɔulai, ta koozu yii, ta kelegɛle ɲɔi. Ti laaveɛ balaa ga tolo ɲɔi, ta nu vaa vai, ta kpɔɛ vai, ta yaavai, ta unsupɔi, ta zɔɔɔzuziɛgi.

³⁰ Ta ga bɔɔ ɔɔɔɔɔ nuiti ta GALA sili nuiti. Ta ga gaazulɛɛ nuiti, gaazumaanɛɛ nuiti, ta bɔɔ vaa lɛsu nuiti. Ta ga faa ɲɔu niina lɔzei nuiti ta ti zɔɔ nuiti goozotala nuiti.

³¹ Ta ga kibalama nuiti, minazeɛ sotala nuiti, maayotala nuiti, ta ti la nu maawɔingaa.

³² Anɛɛ ni ti GALA ná-devei ɔwɛɛ, ga niiti ti zizɛzu ga naama vaiti, saai ɔa soloogai ti ma, kɛɛ tɔun ti

la gɔwesu keɛ vai letelegi nɔ va, kɛni ti ɔa naa gɛgala
vaa nɔu gɛ nuiti maamuse.

2

GALA ná-tukpɔɔfaalevei

¹ Da ve, ɔɛi è zɔiti tukpɔɔfaalevezu, degɛmu
goozugɔla nɔpɛ ge la è ya, è gɛni ga nui ma zii nɔpɛ.
Mazɔɔɔ siɛgi zu è zɔiti peelalazu la, ɔa ɔɔɔi ma è
ɔa zii ga ti gɛvele, ɔa ɔɔɔi veelalazu ɔa ɔɔɔi.

² De kweni ga GALA ka naa gɛgala gɛɛwotiiti kɛ
nuiti tukpɔɔfaalevezu gaamai zu.

³ Da gɛsiɛzu ga GALA ge la è veelalaa ɔaa, ɔɛi è
nuiti peelalazu, niiti ti naama vaiti keɛzu, tama è
ɔa kɛɔalai gɛ?

⁴ Baa, ɔa GALA ná-nuɔɔɔla wolai velevɛlesu, ta
ná-ziilɔɔi, ta ná-faanɛi? E la kweni ɔaa, ga GALA
ná-nuɔɔɔlai gɔ è mɛɛnsu, ga è è-zii velei maaval-
ibo?

⁵ Kɛɛ egɛvelei è-gigi ɔaazu la, è la vaazu bu è-
yiiimave maa va valibo, ɔa GALA ná-ziigaaawanai
maalolisu ɔɔɔi ma, naama yiiigaaawana volo ná,
yeei é tukpɔi gɔaalevezu la ga telebodai.

⁶ Toɔa «ɛɛ gilagilagi zalai ve zea, egɛvelei ná-
kɛɛwotiiti ti la.»*

⁷ Toɔa gɔɔɔ zɛnvui ve naati zea, niiti ti
gaaɔaazu, ti ɔa faa vagɔi gɛ, ti lebiyai gɔizieu,
ta ɔɔɔi, ta saalalai.

⁸ Kɛɛ toɔa ziiigaaawanai ta ziiɔulagi gɔla kɛɛma
naati daalɔɔma, niiti ti unzɛgai sakpegi ma, ti la
gɔloni gaamai ve, kɛni ti ɔa gɔlo telebotalai ve.

* 2:6 2:6 Guy 62:13.

⁹ Kpɔɔi ta kidaaviligi, naati ka ti naama nuɔusei kpein maaɔounsɔ, niiti ti faa ɲɔi ɖɛɛzu, Zuifuiti mounpa, naa vɔluma niiti ti la ga Zuifua.

¹⁰ Kɛɛ maamusei, ta lɛbiyai, ta ziileigi ɖa GALA ka fe naati zea, niiti pɛ ti faa vagɔi ɖɛɛzu, Zuifuiti mounpa, naa vɔluma niiti ti la ga Zuifua.

¹¹ Mazɔɔɔ GALA ge la ɖa ga zeelɔzɔɖɔzu ɖɛ nuɔuseiti su.

¹² Naa ɖa ɛ ba, niiti ti kotoi ɖɛɛni, ti la ɖɛni dɛ Moize ná-tɔgi ɖwɛɛ, naati undaa ɖa vili, tɔgi naa ná-faa la ɖɛa naazu. Kɛɛ zɔiti ma ti kotoi ɖɛɛzu, tɔgi tɔna kwɛɛgai zu, naati tukpɔ ɖaa ɖa leve ga tɔgi naa.

¹³ Mazɔɔɔ telebo nui la ga naati GALA gaazu, niiti ti woilosu tɔ gooi ma nɔ, kɛɛ kɛni zɔiti ti ɖolozu naa vɛ, nii ɛ bosu.

¹⁴ Ni zii ɖiligiti, niiti Moize ná-tɔgi la ti ya, naati ta tɔgi zu vaiti seinɔ ɔɔɖɔ ma, naa a ɖɛɛna, kɛɛvɛ eɖɛ tɔgi ɖa ti yiimavɛ, anɛɛ ni ɛ la ti ya ɲɛɖɛɛɛn.

¹⁵ Ta dɛɛzu ga tɔgi ɖɛvelei zɛvɛvɛ ti-yiimavɛ, tɔzei kɛɛwotii naa va, ti kɛɛzu. Ti-yiimavɛ ɖa dɛɛzu ɖana, ɛ ɔɔ balaa ta-ɖisiɛi va, naati ta zoo yeeta ti ti veelala, ɔaa ti ti maalobo.

¹⁶ Naa ɖa a ɖula kɛɛma naama volo ná, yeei GALA ge tukpɔi ɖaalevezu la ga Yesu Kilista maavele, ɛ vile nuɔuseiti ta-lɔɖɔfuzu vaiti pɛ ba, eɖɛvelei Woo Niine Vagɔi la, gɛ daazeelizu.

Zuifuiti ta tɔgi

¹⁷ Kɛɛ ɖa vɛ, ɖɛi Zuifu laaseigi vɛai ɛ va, ɛ voluzeizu tɔgi va, ɛ ɖa waso, tɛi ɛ ga GALA nɔnɔi,

¹⁸ ɖɛi ɛ GALA ziimai ɖwɛɛ, tɔgi ɛ ɖalagai ga ɛ faa vagɔiti gaafɔ,

19 dei è bɔɔɔ lɛɛzu ga da ga è losu gaazuɔɔle nuiti tuɔɔ, da ga è ga kpidi zu nuiti ta-wozakalagi,

20 ɔimalala nuiti pile nui pele va, faagwɛtala nuiti ta-ɔalamɔin, tɔɔzei faagwɛgi ta gaamai ɔwɛɛ pelei ga è ya tɔgi zu,

21 dei è zɔiti kalasu, leeni vaa zu mu è la bɔɔɔ ɔalasu da bɔɔɔi? Dei è tenɛgi wosu ga nu maa la nɛɛni, é va unma wo, da unmai wosu!

22 Dei è ɔɛɛzu ma, nu maa la nɛɛni, é va wɛɛnzɛ bo, da wɛɛnzɛgi wosu! Dei è kɔɔɔ ganigiti wɔinzeɔɛzu, da unmai wosu ti lebi vɛɛi wu!

23 Dei è bɔɔɔ lɛɛzu su ga tɔgi, da baagɔlazu GALA ma, ga tɔgi ɔologolo fai!

24 Sɛvɛɛ GALA Sɛvɛi zu ga: «Zii ɔiligiti ta woo ɔɔi wosu GALA daaseigi laalɔɔma, é lɔɔzei wo va.»†

Tatipelevolu ɔitei

25 Tɔnɔgi ɔa tatipelevolu vai va, ni da tɔgi zona. Kele ni da tɔgi ɔologolona, toɔa ɔɛ naazu eɔɛ è la latini pelevolu.

26 Ni nui é la latini pelevolu, naa a ɔolona tɔgi wooi vɛ, GALA ge la naama nui levea ga eɔɛ a lati pelevolu?

27 Nui nii é la latini pelevolu kpusei zu, kele é ɔolozu tɔgi vɛ, toɔa è vɛelala, dei è kololalai ɔɛɛzu tɔgi vɛ, anɛɛ ni tɔgi ma zɛvɛi ɔa è ya, è latigai pelevolu.

28 Zuifu ɔitei la nɔ ga naa, nii nu kaazu ga ɔaazuɛ, ta tatigai pelevolu nu da ka nɔ kpusei zu.

29 Zuifu ɔitei ɔa ga naa, nii nɔnɔi ziimave, tatipelevolui ɔa ga nu yiimave vaa, tatipelevolui nii

† 2:24 2:24 Eza 52:5 bogɛ é zoloo Geleke woo zɛvɛ wolɔmai ma.

é ga GALA Zenvui ná-faa, é la nɔ ga sɛvɛi zu vaa. Zuifu ɖitei naa, nuiti taade ti va ɖɛ maamusezu, kɛni GALA ɔɔɖɔi.

3

Nubusei pɛ ka ga sɔba nu GALA gaazu

¹ Leeni ɖa é ga Zuifui vizɔsuɛ? Tatipɛɛvolui ma ɖulanumai ɖa ga ɔɛgele?

² Ti vizɔɛ gola, fai pɛ su. Mounpa, Zuifuiti ka GALA daawooi ɖalivaai ti ma.

³ Naama leeni ɖa da bo naazu, ni tanigaani ta ti zaama, ti ga woovalada nu? Ta-woovaladalai ɖa GALA ná-woogɛɖiladai ɖologolo baa?

⁴ Naa li poun! Kɛni GALA ge ɖwɛɛ ga gaama ɖALAGI, anɛɛ ni nubusei pɛ ka levezu ga zɛɛ wo nu, eɖɛvelei sɛvɛai la GALA Sɛvɛi zu ga:

«Kɛni ti è ɖwɛɛ ga telebo nu è ɔɔɛ wooiti su, ni nu a ɖɛna é è lukpɔ, è pee zɔɔɔ.»*

⁵ Kɛɛ ni telebotalai de kɛɛzu, naa ɖa kulazu kɛɛma ga GALA telebogɛ, leeni ɖa da bo? Telebotalai ɖa GALA ge su baa, siɛgi zu a ná-ziiɖaawanai zei la de ma? (Nà ɔɔɛzu ga nubuseiti kpɔɛ vɛlei.)

⁶ Naa li poun! Mazɔɔɔ ni GALA ge ɖɛni ga telebotala nu, a la zoo ɖale, é eteai lukpɔɖaaleve?

⁷ Kɛɛ ni nà-zɛi ɖa GALA ná-gaamai ɖulazu kɛɛma ga pagɔ, suwɔɔɔ é ɖɛ bɛ ga lɛbiyai, leeni vaa zu mɔanɛai mɔnɔ gè vɛelala eɖɛ kotoba nu?

⁸ Naazu leeni vaa zu ada ɖɛ ma mu: «Ade faa ɲɔi ɖɛ, faa vagɔi da ɖula su»? Nui tanigaani ta ná, nii a kɛ ti nà-faa ɲɔi wo, ta pèelalazu ga naa ɖɛɖala ɔɔɛiti

* **3:4 3:4** Guy 51:6 bogɛ é zoloo Gɛɛke woo zɛvɛ wolomai ma.

ka, gè ti wosu. Naama nuiti ta peelalai zoloo, toozei naa ga soloogai ti ma.

Telebo nu la ná

⁹ Kεε leeni ve degemu? Adeiti de ga Zuifuiti, de vizoge zii giligiti ba baa? Naa laade, negelēin! Gè bēga ga dεε ga Zuifuiti ta zii giligiti kpein, kotoi ga zeini ti pε unda.

¹⁰ Sεεεε GALA Sεεεi zu ga:

«Telebo nu nōpε ge la ná, anεε gila kpala,

¹¹ tanōpε ge la ga faagaaḡaa nu,

ti tanōpε ge la GALA gaiziezu.

¹² Ti pε ti ḡakaga,

ti kpein ti luva velel jouda uōoma,

taḡila kpala ge la ná, nii é faa vago ḡεεzu,

anεε gila kpala.»†

¹³ «Ti-ḡodayeḡei ḡεεε eḡε kabayeḡei daalaogai,

ti-nεḡi ḡa ti-laave ga ti da yaavai ḡεε la.»‡

«Kaali wanai ḡa é ḡulazu ti-lakolḡiti bu.»§

¹⁴ «Ti-laaveti daaveḡe ga foovooi ta woo joi.»*

¹⁵ «Ti-ḡoḡḡiti maavileεε nama uuu bizei wosu,

¹⁶ faa zuḡologologi ta nimizaiti ta da ye ti-ziezuveti pε,

¹⁷ ti la ziilei pelel ḡwεε.»†

¹⁸ «GALA gaazuluabai la ti ḡaazu ga faa nōpε.»‡

¹⁹ Niizu, de kwēni, de ḡε ma, nii tḡgi bosu, toḡa naa wosu naati ma, niiti ti tḡgi wu, naa ḡa a kε εε pε

† 3:12 3:10-12 Guy 14:1-3.

Geleke woo zεεε wolamai ma.

Geleke woo zεεε wolamai ma.

Geleke woo zεεε wolamai ma.

3:18 Guy 36:2 bogε é zoloo Geleke woo zεεε wolamai ma.

‡ 3:13 3:13 Guy 5:10 bogε é zoloo

§ 3:13 3:13 Guy 140:4 bogε é zoloo

* 3:14 3:14 Guy 10:7 bogε é zoloo

† 3:17 3:15-17 Eza 59:7-8. ‡ 3:18

daagfulu, eteai pe ge kwεε ga toɔa ga sɔba nu GALA gaazu.

²⁰ Mazɔɔ nuɓuse nɔpe ge la ɔea ga telebo nu GALA gaazu ga togi zo fai maavele. Togi ɔa nɔ ga zaɓui, nui kwεε ga é kotoi ɔeeve.

Telebodai zɔɔ fai ga kidaalevei maavele

²¹ Kele niizu, velel nu a ɔee la ga telebo nu GALA gaazu, naa ɔulave kelema, togi ná-faa la naa zu. Moize ná-toɔi ta GALA goo wo nui ta-zεveiti ti ma zeele woo woni.

²² GALA ka nuɓusei pe keezu ɔaazu ga telebo nu ga kidaalevei maavele, Yesu Kilista ma. Toɔa naa ɔeezu naati pe be, niiti ti ɔidaalevezu Kilista ma, zeeɔaagweezu la nuɓuseiti ba.

²³ Mazɔɔ εse pe ge kotoi ɔea, ti valaga GALA ná-lebiyai ma.

²⁴ Ti pe ti levea ga telebo nu ga ná-zaalai maavele, GALA ná-faanεi ɔana é keeni, unmoogi maavele ma Yesu Kilista vaani la.

²⁵ To ɔa GALA ge deveni ga koto gba zalaɔai, naati faa ma, niiti ta ɔidaaleve ma ɔamai ma, puai, naa ɔa a ke é ná-telebodai le. Kotoiti ti ɔeeni kaite, GALA ge naati sala vai yenl ná, ná-ziilɔi maavele ma.

²⁶ E ɔeni pɔ ga é ná-telebodai le niima ziεgi zu, mazɔɔ toɔa pɔ ga é ɔe ga telebo nu, ta é naati ke ga telebo nu, niiti ti ɔidaalevezu Yesu ma.

²⁷ Bɔɔ maamuse ungi ɔa mini naazu? E la ná negelein. Lee vaa zu? Tozei togi zo fai la mo ga faa wola, keeni kidaalevei nɔ.

²⁸ Mazɔɔ gá ɔisiezu ga nui ɔa ɔe ga telebo nu GALA gaazu ga kidaalevei maavele, naa la ɔeezu ga togi zo fai maavele.

²⁹ Baa mu, GALA ka ga Zuifuiti gila nɔ ta-GALAGI ɔaa? E la ga zɔɔma nuɔuseiti ɔalaa ta-GALAGI ɔaa? Gaamazɔ, toɔa ga zii ɔiligiti ɔalaa tɔnɔ.

³⁰ Tɔɔzei GALA gila kpe nɔ ɔa é ná. Tɔ ɔa é Zuifuiti kɛɛzu ɔaazu ga telebo nuiti ga kidaalevei maavele. Zɔiti ti la ga Zuifua, é naati ɔalaa kɛ ga telebo nu ga kidaalevei maavele.

³¹ Da GALA ná-tɔgi zɛbei ɔologolosu mu ga kidaalevei maavele ɔaa? Naa li poun! Tɔun, tɔgi ná-zɛɛ ɔitei ɔa, de feezu zea.

4

Abalaame ná-kidaalevei

¹ Lee ɔa da bo mu naazu, Abalaame ná-faa zu, nii é ga gi-mɛmɛwola kpusei letemazu? Leeni ɔa é solɔɔni?

² Ni Abalaame ɔɛni ga telebo nu GALA gaazu ga ná-kɛɛwotiiti maavele, é ti ɔɛni, a la zoo wasosu. Kɛɛ é la zooga wasosu GALA gaazu.

³ Mazɔlɔ lee ɔa GALA Sɛvei bosu?
«Abalaame laani GALA da, naa leveni bɛ ga telebodai.»*

⁴ Mazɔlɔ nui é botii ɔɛɛzu, naa zalai la ɔa ga leve bɛ ga faanɛɛ vɛ, kɛni kuyei.

⁵ Kɛɛ zɔi é la botii ɔɛɛzu, kɛni nɔ é ɔidaaleve GALA ma, nii é telebodai veezu GALA gaazulu-abalala nui ya, naa ná-kidaalevei ɔa leve bɛ ga telebodai.

⁶ Zekana Davide naama nui ná-undaanɛ vai wosu la, zɔi GALA ge telebodai levezu bɛ, é la ɔitoni ná-kɛɛwotiiti ba.

* 4:3 4:3 Zen 15:6.

7 «Undaanε nu gfa ga naati, niiti ta-lo kologologiti
maavaayεgai,

ta-gfotoiti suvaayεgai!

8 Undaanε nu gfa ga naama nui,
zoi Maligii la ná-kotoi laazu unma.»†

9 Naama undaanεei gfa naati nɔ vε baa, niiti ti ga
Zuifuiti ti latigai pelevolu? Baa toga naati balaa
bε, niiti ti la ga Zuifua? De bogε ga: «GALA ge
Abalaame ná-kidaalevei leveni ga telebodai.»

10 Siegi bεgele zu gfa naa leveni la bε? Siegi zu é
la gfeni dε latini la pelevolu, baa siegi zu é latini da
pelevolu? Ba-o, é la gfeni ga tatiga volumna pelevolu,
kele aisa é va lati pelevolu.

11 Abalaame tatipelevolui zolɔɔni naa volumna ga
poogi, zeevozebai gana, GALA ge dεε ga telebo nu
ná-kidaalevei maavele ma, aisa é va lati pelevolu.
Naa ma, Abalaame gεεvε ga naati ti-gεε, niiti kpein
ti gidaalevezu GALA ma, anεε ni ti la latini pelevolu,
GALA ge ti leve ga telebo nuiti.

12 Toga balaa ga Zuifuiti ti-gεε, niiti ti la yeelaani
tatipelevolu vai letelegi nɔ ma, kele ti ziezū ga
naama gidaalevei vogi, nii é gfeni ade-gεε Abalaame
ya, siegi zu é la gfeni dε latini la pelevolu.

*GALA ná-minazεfegi é zolɔɔsu ga kidaalevei
maavele*

13 Mazolɔɔ eteai zolɔɔ fai ga tɔnɔ, GALA ge ma mi-
nazεfegi woni Abalaame ta mavofodaiti bε. Naa
la gfeni woni Abalaame vε, tɔɔ va zei koloi va, é gfeni
bosu tɔgi vε, kele tɔɔzei é leveni GALA gaazu ga
telebo nui, ga ná-kidaalevei maavele.

† 4:8 4:7-8 Guy 32:1-2.

¹⁴ Mazoloo ni tōgi zo nuiti nō gā, ta gē ga pogani zēge nuiti, kidaalevei gēa ga wafuun faa, GALA ná-minazēgegi la mō bena faa nōpē paa.

¹⁵ Mazoloo tōgi gā GALA ná-ziiḡaawanai wuzēgezu. Kēē vē tō ge la ná, tō kologolo ge la miná.

¹⁶ Naa gā é ba, kidaalevei maavele gā poganii zolōosu da, nii ma minazēgegi wogai, naa gā a kē, é gē ga GALA ná-faanēēi, é gē ga Abalaame mavofodaiti pē tōnō. E la nō ga naati nō, niiti ti tōgi zosu, kēē naati balaa, niiti ti ḡidaaleveai, eḡevelei Abalaame ḡidaaleveni la. Togā ga ade pē de-gēē,

¹⁷ eḡevelei seveai la GALA Sevei zu, é gē ma: «Gè é gēa ga zii mōinmōingaa ti-gēē.» Tō gā é ga de-gēē GALA gaazu, nii é ḡidaaleveni, GALA nii é zenvui veezu ḡōvēiti zea, é aniiti kula kēēma, niiti ti la ḡeni ná.

¹⁸ Abalaame ḡitoni naa va, nii nu la ḡitoga ba, é ḡidaaleveni. Naa maavele ma, é ḡeni ga «zii mōinmōingaa ti-gēē»,‡ eḡevelei GALA ge boni ma la ga: «Zekana è-mavofodaiti tieḡoi a gē la.»§

¹⁹ Iḡō ge la ḡeni leveni kidaalevei zu, é la ḡeni ḡaazuloni ná-kēwola wōlōlai va, mazoloo é maaḡuḡani niina kona ungilagi (100) va, doun zoloo fai balaa ḡeni niina leveni anzai Sala va.

²⁰ E la ḡeni valani kidaalevei ma, é va inēinē GALA ná-minazēgegi va, kēē toun ná-kidaalevei seḡelōni, é lēbiyai ve GALA bē.

²¹ E laani da kpezekele ga zobo ka GALA bē, minazēgegi é bogai, é daazeeli.

²² Naa gā é ba, naa leveni bē ga telebodai.*

‡ 4:18 4:18 Zen 15:5.
15:6.

§ 4:18 4:18 Zen 17:5.

* 4:22 4:22 Zen

²³ Kελε wooi nii é ga: «É leveni bε ga telebodai», naa la nɔ zεveni GALA Σεvei zu tɔ gila bε.

²⁴ Σευεε ada balaagi ade υε, δεiti de gidaalevea naa ma, nii é zenvui vuuni de-Maliqii Yesu zu, é buzege, é kula saai ya.

²⁵ E saai zɔlɔni ada-vaagfaazagiti faa zu, é wuzege, é gɔla saai ya, é de ge ga telebo nu GALA gaazu.

5

Ziileigi é de yɔfɔzu da GALA

¹ Naa ga é ba, tei de gea ga telebo nuiti GALA gaazu, kidaalevei maavele ma, ziileigi ga niina de yɔfɔzu da GALA, ga de-Maliqii Yesu Kilista maavele.

² Toun maavele ma, ade lɔzu zɔlɔga GALA ná-zaalai zu kidaalevei zaɓui zu, nii de zei vele βεtai niina su. Nii é koozunεei veezu ade ya, naa ga ga kitogi, ga de dɔnɔ zɔlɔga GALA ná-lebiyai zu.

³ E βude naa maazu, da goozunεezu da-βɔlɔiti su, mazɔlɔ de kwεε ga kpɔlɔi ga a da va ga ziilɔi,

⁴ ziilɔi va ga woogεgiladai polugulazu la ba, woogεgiladai polugulazu la ba, naa va ga kitogi.

⁵ Kitogi naa la da ga nu ipotevea, mazɔlɔ GALA ge ná-nεebi lɔa ade-yiimaveti ga Zenvu Nadegai, nii é feai ade ya.

⁶ Tama siεgi zu zεbe la gɛni de de ya la, Kilista zani GALA gaazuluabalala nuiti ade υε, yeegegalai zu é leveni la GALA bε.

⁷ Mazɔlɔ nui a zoo é za telebo nui υε, naama nui zɔlɔ fai baave gola, tanisu ta ga yiilɔ, é za nu vagɔi υε.

⁸ Kεε GALA ge ná-neεbei leeve ga adeye ga nii, naa ga ga Kilista zaani ade ve, siegi zu ade gēni la de ga kotoba nuiti.

⁹ Ade gēa ga telebo nuiti GALA gaazu ma jamai maavele ma, é bude naa maazu, niizu toun saala zu, da gizo balaa GALA ná-ziigaaawanai ma.

¹⁰ Ade gēni ga GALA sili nuiti, kεε to bofo ga é ade yofozubetea ga ná-Doun Zunui zaa vai maavele. E bude naa maazu, niizu ade yofozubeteai niina ada toun, ná-Doun Zunui yenvui maavele ga da gizo da.

¹¹ Naa volumna monɔ, GALA ka ade foomuneezu ga ade-Maliqii Yesu Kilista maavele, nii é ade yofozubeteai niina ada GALA.

Adama ta Yesu Kilista

¹² Naa ga é ba, kotoi loni eteai zu ga nu gila kpegi maavele, Adama, saai va ga kotoi maavele, saai zeelia ese pe ma, toozei ese pe ge kotoi gēa.

¹³ Tama aisa GALA ge va togi ve Moize ya, kotoi gēni niina eteai zu, kεε kotoi la gēni de levezu, siegi zu togi la gēni ná la.

¹⁴ Anεε naa ve, saai masadai gēni, é zo Adama ná-yeegεgalai ma, é zeeli Moize nonoi ma, é zeeli volo naama nuiti pe ma, niiti ti la gēni kotoi gēni ga Adama ná-to kologologi gεgala. Adama gēni ga naa ná-poogi, nii é vaazu.

¹⁵ Kεε zofozu ga Adama ná-faagaaazagi ta GALA ná-vebeanii va, nii songo ve la ba. Ma moimoin ge zaa nu gilagi ná-faagaaazagi maavele ma, kεε GALA ná-zaalai wolove gola, ta vebeanii é feezu ga faanēi ma moimoin be, nu gilagi maavele ma, nii é ga Yesu Kilista.

¹⁶ Zeeḡaaḡwεεzu ḡa nu ḡilagi ná-kotoi ma zalai va ta GALA ná-vebeanii, nii sɔngɔ ve la ba! Tɔɔzei nu ḡilagi ná-faaḡaazagi voluma, tukpɔi vaani ga peelalai, keɛ faaḡaaza mɔinmɔin poluma, GALA ná-vebeanii vaani ga telebodai.

¹⁷ Ni nu ḡilagi ná-faaḡaazagi maavele ḡa é kea saai masadai ḡea, deḡemu, zɔiti ti zaalai zɔlɔɔsu, é mɔin ti ma, ta vebeanii nii é ga telebodai, naati ta bude naa maazu poun, ti zenvui wo, ti masadai ḡe Yesu Kilista maavele ma.

¹⁸ Naa ḡa é ba, velei peelalai nui pe soga da, nu ḡila kpegi ná-faaḡaazagi maavele ma, zekana balaa nu ḡila kpegi ná-telebo keewotii maavele ma, nii é ga Yesu Kilista, nuɓuseiti ta ḡee la ga telebo nu GALA gaazu, é zenvui ve εse pe zea.

¹⁹ Mazɔlɔ eḡevelei ma mɔinmɔin ge ḡea la ga kotoba nu, nu ḡila kpegi ná-woozotalai maavele ma, zekana nɔ, ma mɔinmɔin ka ḡee la GALA gaazu ga telebo nu, nu ḡila kpegi ná-woozogi maavele ma.

²⁰ Tɔgi vaani, naazu ḡa kotoi mɔinda la, keɛ ve kotoi mɔindai ná, zaalai mɔinda miná gola, é bude maazu.

²¹ Nii a ke, eḡevelei kotoi masadai ḡea la ga saai maavele, zenɔ ḡana, zaalai a masadai ḡee la ḡana nɔ ga telebodai maavele, é li ga deye ḡɔḡɔ zenvui vɔ be, de-Maliḡii Yesu Kilista zaɓui zu.

6

Zaalai ḡa da nu ḡula kotoi ná-duɔlai zu

¹ Lee ḡa da bo mu naazu? De maanεεve de da eteai zie kotoi ḡeai zu, naa ḡa a ke GALA ná-zaalai zuwɔlɔ gola baa?

² Toun naa li poun! Adeiti de zaa ga de beteve kotoi va, da da-eteai ziezū mōnō gale kotoi gee vai zu?

³ Wo la sugwēē baa, ga adeiti kpein de batizegai Yesu Kilista ná-gilibalai zu, ná-saai ma gilibalai zu ga de batizegai ná?

⁴ Batizei maavele ma degemu, ade maaguluni ada toun, tei ade zaani ada toun, naa ga a ke, velei Kilista wuzegeni la, é gūla saai ya, Geege GALA ná-lebiyai ma zebēi zaḡui zu, da balaagi de eteai zie zenvu niinelai zu.

⁵ Mazolō ni ade gea ga ani gila ada toun, ga ná-saai ma zii gevele, ada ge ga ani gila ga ná-buzegēi ma zii gevele.

⁶ De kwēni de ge, de gevele wolōmai, naati ta Kilista ti badōni saa wului ma uōma, naa ga a ke, kotoba busei gologolo, de mina mō ge ga kotoi ná-duḡiti.

⁷ Mazolō zoi saai, naa la mō duḡla zu kotoi ya.

⁸ Ni de zaani uōma da Kilista, de laave da ga da zenvui wo balaa uōma da toun.

⁹ Ade sugwēē ga Kilista, nii buzegēai, é gūla saai ya, é la mō zaa volu, saai ná-zobo nōpe ge la mō ma negelēin.

¹⁰ Mazolō saai naa é boni, é zaani kotoi ma vaa zu, ná ge gila kpe, é gwe naa va, keke zenvui é bosu niina, toḡa bosu GALA be.

¹¹ Zenō gana wa balaagi, à bōḡō vete ga wo za, wo beteve kotoi va, wa niina vulua GALA be, wa-gilibalai zu wa Yesu Kilista.

¹² Kotoi maa la mō nēni, é va zei wo-busei unda, é ga saa gelei, ga wo va ḡa golo kpusei naa yiima vaiti be.

¹³ A mina wo-busei baalobazuve ti fe kotoi ya ga telebotalai ge zolaiti. Kele à bɔɔ ve GALA be ga nuɔuseiti, niiti ti vuluai su, ti gɔla saai ya, wo bɔɔ ve metu ga telebodai ge zolaiti.

¹⁴ Mazɔɔ kotoi la zeida wo unda, tɔzei wo la tɔ bu, kele keni GALA ná-zaalai.

Telebodai ná-duɔiti

¹⁵ Leeni ve mu? Da ye kotoi geezu, tei de la tɔ bu, keni GALA ná-zaalai? Ba-o, naa li poun!

¹⁶ Wo kwɛni kpezekele ga ni wa bɔɔ veena nu ya, wo da boti ge be, wo ɔlo be, wo gea ga naa ná-duɔi, nii wo ɔlozu be, é ge ni ga kotoi ve, nii gaabelagi ga saai, ɔaa ni GALA gooi zo fai ve, naa gaabelazuve ga ga telebogi.

¹⁷ Kele mamagi ge GALA be, wɔiti mɔungi zu wo ge ni ga kotoi ná-duɔiti, wo ɔloa niina ga woyimave pe naama vaiti be, ti kalagi zu, wo sɔɔni.

¹⁸ Tama wo ɔlɔa kotoi ná-duɔlai zu, wo ge ga telebodai ná-duɔiti.

¹⁹ Velei nuɔusei a ɔe la, vele ɔana ge ɔezu la, tɔzei wo-busei ná-zɛɛsulalai va. Velei mɔungi, wo wo-busei pe ɔɔni la duɔlai zu, é ge ga kɔɔba vai ta tɔ koloɔlo fai, ga wo da eteai zie tɔ koloɔlogi zu, niizu à bɔɔ ve lee ɔana ege duɔiti, wo ge ga telebodai ge nuiti, ga wo eteai zie nadedai zu.

²⁰ Mazɔɔ siegi zu wo ge ni la ga kotoi ná-duɔiti, wo vieni, faa la ge ni wo va telebodai letemazu.

²¹ Lee ma ɔlanuma ga wo sɔɔni naama geewotiiti ba, niiti wo unfesu ga tiye niizu? Naama geewotiiti gaabelazuve ga ga saai!

²² Kele niizu, tei wo ɔla kotoi ná-duɔlai zu, wo ge ga GALA ná-duɔiti, kulanumai wo sɔɔsu, naa ga é

ga ɲadedai, nii wo ɔaazu sɔlɔɔsu gaabelagi, naa ɟa é ga ɟɔɔɟɔ zenvui.

²³ Mazɔlɔɔ kotoi ma zalai ɟa é ga saai, keɛ GALA ná-veɛanii, nii sɔngɔ ve la ba, naa ɟa é ga ɟɔɔɟɔ zenvui, da-ɟilibalai zu da de-Maliɟii Yesu Kilista.

7

*Kidaaleve nuiti ti viega,
ti ɟula tɔgi wu*

¹ Nà ɔɛzu naati pɔ, niiti ti tɔgi ɟwɛɛ ga pagɔ. Kɛɛleaiti, wo la kwɛni ɔaa, ga tɔgi ɟa zeini nui unda, ni nɔ de toɟa vulua?

² Zenɔ ɟana é la, anzanui fuluai, gilivɛ sinigi va tɔgi ya, ni naa ɟa de vulua. Keɛ sinigi a zaana, é viega, é ɟula sinigi ná-tɔgi wu.

³ Naa ɟa é ba, ni sinigi la de zaani, a zeina zunu ɟili bɛ, toɟa loli ga wɛɛnzɛ anzanui. Keɛ ni sinigi a zaana, é viega, é la mɔ naa ná-tɔgi wu, toɟa zoo naazu é ɟɛ ga zunu ɟili anza, é la loliga ga wɛɛnzɛ anzanu.

⁴ Zekana é la wo letema, kɛɛleaiti. Wo zaa, wo betevɛ tɔgi va, wo ɟili vai zu Kilista ɔusei va, ga wo ɟɛ ga taɟili nɔnɔ. Niizu wa niina ga naa nɔnɔiti, nii é zaani, é wuzɛɟɛ, é ɟula saai ya, naa ɟa a kɛ, de kɛɛwotiiti kɛ, kulanuma ɟɛ ba GALA bɛ.

⁵ Mazɔlɔɔ sieɟi zu de ɟɛni zenvui wosu la ga kpusei yiimai, kotoi ɟɛɛ wɔin nii tɔgi ɟɛni de liizu ma, naa ɟɛni botii ɟɛɛzu de-ɔusei vaalobazuɛ pɛ su, ma ɟulanumai ɟɛ ga é de lɔ saai zu.

⁶ Keɛ niizu, de viega, de ɟula tɔgi wu, mazɔlɔɔ de zaa, de ɟula naa ya, nii é de zoni ga duɔi. Naa ma, da zoo niina de botii ɟɛ GALA bɛ ga

pagɔ, Zenvu Nadegai ná-zobogi wu, naa la mɔ ɖɛɛzu kevele wolɔmai ma, ga tɔ sevei ná-zobogi wu.

Tɔgi ta kotoi

⁷ Lee ɖa da bo mu naazu? Tɔgi ɖa ga koto? Ba-o, naa li poun! Kele gè la ɖeni kotoi ɖweega, ni tɔgi laade. Gè la ɖeni gaazuɖulapɔi ɖweega, ni tɔgi la ɖeni ɖeeni ma: «Mina gaazuɖulapɔ ɖɛ.»

⁸ Kele kotoi yeeɖɛɖalɔi zɔlɔni ga devei maavele, é gaazuɖulapɔi ma zii pɛ pu nɔn su. Mazɔlɔ ni tɔ ge la ná, koto la ná.

⁹ Tɔ ge la ɖeni de ná, nɔn gè ɖeni vulua názuve. Kele devei vaai ma, kotoi yenvuni,

¹⁰ nɔn gè zaani. Naa ɖa é ba, devei nii mugi a la lo nu luɖɔ zenvui wo fai zu, naa ɖeeve nɔn be ga saai.

¹¹ Mazɔlɔ kotoi yeeɖɛɖalɔi zɔlɔni ga devei maavele, é yàavani, é pàa ga devei naa nɔ maavele.

¹² Naa ɖa é ba, tɔgi nadegɛ, devei nadegɛ, é zole, é va.

¹³ Nii pagai, naa ɖɛa nɔn be ga saai ma zaɖui ɓaa? Ba-o, naa li poun! Kotoi ɖa keai ga ma zaɖui. Uele ɖana é ɓɔɖɔ ɖeele ɖiteɖitegi ɖulaai la kelema: Nii pagai, naa ɖa é seɖeai, é ke ga nɔn saa zaɖui. Uele ɖana kotoi ɖɛa la, devei maavele ma, ga kotoi ɖɔudai gola.

Nui kotoi zeini unda

¹⁴ De kweni, de ɖɛ, tɔgi ɖa ga zenvu zu vaa, kele nɔn nà ga kpuse zu nui, zɛbe la bà, pɔdivɛ ga duai kotoi ma.

¹⁵ Mazɔlɔ nii gè keɛzu, gè la naa ɖaaɖaazu. Nii gè pɔ ga gè ke, gè la naa ɖɛɛzu. Nii mugi gè wɔinzeɖɛzu, naa ɖa gè keɛzu.

¹⁶ Ni nii gè la pɔ, gè va kɛ, nà naa ɖɛɛna, gè zolooga ma naazu ga tɔgi vage.

¹⁷ Naazu nà la mɔ de, gè va ɖɛ naa ɖɛɛzu, kɛɛ keni kotoi é zeini zɔimave.

¹⁸ Gè kweni ga faa vago la zeini zɔimave, kpɔsei zu. Mazolɔ wɔin ɖa mà ga gè faa vagoi ɖɛ, kɛɛ ma zobo ge la bè, gè va kɛ.

¹⁹ Mazolɔ faa vagoi gè pɔ ga gè kɛ, gè la naa ɖɛɛzu, kɛɛ faa ɲoi mugi wɔin la mà ga gè kɛ, naa ɖa gè kɛɛzu.

²⁰ Ni nii gè la pɔ ga gè va kɛ, nà naa ɖɛɛzu, nà la mɔ ga naa gè va ɖɛ kɛɛzu, keni kotoi é zeini zɔimave, naa ve.

²¹ Nà kaazu naazu ga toɖa mà eɖe tɔ ga siegi zu gè pɔ ga gè faa vagoi ɖɛ la, faa ɲoi ɖa ɖatasu nɔun ba.

²² Mazolɔ GALA ná-tɔgi nɛɛve bè zɔimave,

²³ kɛɛ nà tɔgi taɖili kaazu busɛi vaalobazuɛti, nii é nà-kisieɪ ná-tɔgi zakpesu. Naa ɖa kɛɛzu ga kotoi ná-duɔi, é kpɔsei vaalobazuɛti.

²⁴ Ee, màawɔinda! ʔɛ ɖa a fie, é kùla kpusei nii ya, é dɔɔzu saai zu?

²⁵ Mamagi ɖa GALA be: Toɖa naa ɖɛ de-Maligii Yesu Kilista zaalai zu!

Naa ɖa é ba, nà ga GALA ná-tɔgi ma luɔi nà-kisieɪ zu, kɛɛ nà ga kotoi ná-tɔgi ma luɔi kpɔsei zu.

8

Zenvu Nadegai é zenvui veezu

¹ Deɖemu niizu, peelala vaa nɔpe ge la mɔ naati ba, niiti ti ɖiliai Yesu Kilista va.

² Mazoloo Zenvu Nadegai ná-togi, nii é zenvui veezu nui ya, a gili Yesu Kilista va, naa è viega,* é è gula kotoi ta saai ta-logi ya.

³ Mazoloo nii Moize ná-togi la bena zoo é va ke, toozei kpusei keeni ga zebesulala ani, GALA ge naa geeeni. GALA ge kotoi veelalani kpusei zu, ná-Doun Zunui leve fai zu, é gula ga kotoba busei gevelei, é kotoi zefé ná.

⁴ GALA ge naa geeeni ga togi ma lelebodai laazeeli ade ve, deiti de la mo ziezu ga kpusei yiimai, keke keeni Zenvu Nadegai yiimai.

⁵ Toozei niiti ti ziezu ga ti-busei yiimai, naati ta da gaaaba kpusei yiimaiti no ma, keke niiti ti ziezu ga Zenvu Nadegai yiimai, naati ta da gaaaba naa no ma, nii Zenvui bosu ti ma.

⁶ Ni da gaaabaana è-busei yiimaiti no ma, naa gaaabaabela ga saai, keke ni da gaaabaana Zenvu Nadegai yiimai ma, naa ga é ga zenvui ta ziileigi.

⁷ Mazoloo kpusei yiimaiti ta GALA daalofoma, toozei kpusei la goloa GALA ná-togi ve, é la volo ziaa naa wu pe.

⁸ Tama niiti ti giliai ti-busei yiimaiti ba, naati ti la zooga ti va GALA eneke.

⁹ Keke woun, wo la mo eteai ziezu ga wo-busei yiimaiti, wa niina eteai ziezu ga Zenvu Nadegai yiimai, toozei GALA Zenvui ga zeini wo-yiimave. Zoi nape Kilista ná-zenvui la zea, naa la ga toun nono.

¹⁰ Tama ni Kilista ga wo-yiimave, naazu anee ni deveve ga wo-busei za kotoi maavele ma, keke

* **8:2 8:2** *naa è viega*: Tati pelei tagiligaa balaa ka ga niiti: *naa flega baa naa gi viega*

Zenvu Nadegai ga zenvui wo wo-yiimave, tɔɔzei wo gɛa ga telebo nuiti GALA gaazu.

¹¹ GALA, nii é Yesu wuzegeni, é kula saai ya, ni naa ná-Zenvui ga zeini wo-yiimave, naazu zɔi é Yesu Kilista wuzegeni, é kula saai ya, naa ga zenvui ve balaa wo-buseiti zea, ti ga saa gelei, ná-Zenvui zaalai zu, nii é zeini wo-yiimave.

¹² Naa ga é ba, kɛɛleaiti, kuye ga ade ma, kɛɛ kpusei letema laade, de va eteai zie mɔnɔ ga kpusei yiimaiti kɛvelei.

¹³ Ni wa eteai ziena kpusei yiimai zu, wa za. Kɛɛ ni wa wo-busei ná-kɛɛwotiiti paana, Zenvu Nadegai zebei zu, wa zenvui wo.

¹⁴ Mazɔɔɔ zɔiti kpein GALA Zenvui losu ti lugɔ, naati ta ga GALA dointi.

¹⁵ Mazɔɔɔ Zenvui wo sɔɔɔgai, é la ga zenvui é wo gɛɛzu ga duɔiti, wo va gɛ de dualuagi zu, kɛɛ Zenvu Nadegai ve, é wo gɛɛzu ga GALA dointi, é ma zobogi ve de ve, de da woɔgula GALA ma ga: «Aɓa!», naa ga ga «Kɛɛ!»

¹⁶ GALA Zenvui ɔɔɔɔi ga kolezu de-yenvui ve ga da ga GALA dointi.

¹⁷ Tɔɔzei da ga ná-dointi, da balaa ga pogani zege nuiti, GALA ná-pogani zege nuiti, ada Kilista ade gɛa ga pogani zege nuiti vɔɔma, ni da vɔɔpɛena ná-kpɔɔi va, da vɔɔpɛɛ balaa ná-lebiyai va.

Lɛbiyai é vaazu

¹⁸ Nà gɛisɛzu ga, maa la nɛɛni kpɔɔi de sɔɔɔsu ni-izuvɛ, de va naa vɔkɔɔɔ lɛbiyai ma, é vaazu gɛlazu kɛɛma ade ve.

¹⁹ Mazɔɔɔ kpɛɛanii pɛ ka maaɔɔungi wosu ki-togi zu ga GALA dointi ta-gula kɛɛma yeei zeelina.

²⁰ Mazoloo kpeteaniiti ziima la geni geeni ga ti loo vai wafuun fai zu, keke keni naa yiimai maavele ma, nii e ti looni naa zu. Keke kitogi ga na,

²¹ ga kpeteanii naati bogoi ta unmoogi zoloo, ti gula duula vai ma luolai zu, ti tano zoloo GALA dointi ta-wooloyai ta ta-lebiyai zu.

²² Tama de sufwee ga kpeteanii pe ka balasu ege ta ge doun zoloo tabai zu, e zeeli za ma.

²³ Keke kpeteaniiti gila no laade, dei de Zenvu Nadegai zoloo gai na ga GALA na-vebeaniiti ma mungi, da balasu goozu da bogoi, de da naa maaboun ga GALA ge va ade ge ga na-doun zunuiti, e de-busei unmo.

²⁴ Toozei ade gizoge ga kitogi maavele. Keke kitogi nii nu kaazu, kito ge la mo ga naa, mazoloo nii nu kaazu, da gito naa va gale mono?

²⁵ Keke ni da gitosu naa va, nii de la de kaani, da maabounsui ziiloo zu.

²⁶ Zeno gana balaa e la, Zenvu Nadegai ga da va, e bo de va, da-zebesulalai zu. Mazoloo de la naa gwee, nii soloogai ga de fali da-GALA falii zu. Keke Zenvui bogoi ga maane nei wosu ade ve, e da kpalagi wo, nii nu la zooga a va ti pe sugula.

²⁷ GALA e nu yiimave vetesu, e naa gwee, nii Zenvu Nadegai po e fali, mazoloo Zenvui ga maane nei wosu GALA na-nuiti ta-vaa zu, egevelei GALA ziimai la.

²⁸ De kweni de ge, GALA ka botii geezu fai pe su, e ge ga faa vago naati be, niiti ti nea ve,[†] ti loligai

[†] **8:28 8:28** GALA ka botii geezu fai pe su, e ge ga faa vago naati be, niiti ti nea ve: Tati pelei tagiligaa balaa ka ga niiti: fai pe ka botii geezu voma, e ge ga faa vago naati be, niiti ti GALA nei ve baa Zenvui ga botii geezu fai pe su e ge ga faa vago naati be, niiti ti GALA nei ve

egɛvelei ná-devei la.

²⁹ Mazɔɔ niiti GALA ge yiimazeɣeni ga tiye ná luɣɔ,‡ é deveni ná luɣɔ ga é ti ɣula ga ná-Doun Zunui, naa ɣa a ke ná-Doun Zunui ɣe ga doun mɔungi ɣeɣɣeloun mɔinmɔin saama.

³⁰ Niiti GALA ge naama levei woni ta-vaa zu ná luɣɔ, é naati tolini. Niiti é ti lolini, é naati keeni ɣaazu ga telebo nuiti. Niiti é ti ɣeeni ga telebo nuiti, é tɔnɔ veeni balaa ná-lebiyai zu.

³¹ Lee ɣa da bo mu niima vaiti su? Ni GALA ka de ve, be ɣa a ɣe de laalɔɣma?

³² Teigi é la ɣeni baani ná-Doun Zunui maazu, keɛ é feeni ade pe da-vaa zu, é la anii pe kpɔga naa va, é va fe ade ve ga faanɛɛ baa?

³³ Nuiti GALA ge yiimazeɣeai ga tiye, be ɣa é naati peelalazu? GALA bɔɣɔi ɣa é ti ɣea ga telebo nuiti!

³⁴ Be ɣa a ti veelala? Nu nɔpe! Mazɔɔ Yesu Kilista nii é zaani, é wuzeɣe, é ɣula saai ya, toɣa GALA zeezazuve, é da de maavaawo.

³⁵ Be ɣa a zoo é de beteve Kilista ná-nɛbeɛi va? Kpɔɔi baa, baa kidaaviligi, baa wɔinzeɣemai, baa pului, baa baladai, baa faaɓaagi, baa boɣa zɔkpɔi?

³⁶ Seveve GALA Sevei zu ga:

«È maavele ɣa é keɛzu, ti gi ɔɔzu la saai zu folo-o-folo,

ti da gi leve ga baalagiti, ti liizu ga tiye ti-vaazuve.»§

³⁷ Keɛ naa pe su, ada-vɔnifaamai latevege ga naama nui maavele, nii é ade neai ve.

‡ **8:29 8:29** niiti GALA ge yiimazeɣeni ga tiye ná luɣɔ: Tati pelei taɣili balaa ka ga nii: niiti GALA ge ti ɣweɣai ma yeeluɣɔ § **8:36 8:36** Guy 44:23.

³⁸ Mazoloo dàave da ga faa nɔpɛ ge la zooga é va de betevɛ ná-nɛɛbɛi va: anɛɛ saai, ɓaa zɛnvui, ɓaa geezuɗfeelaiti, ɓaa kundigilaiti, ɓaa niizu vaiti, ɓaa fai niiti ti vaazu, ɓaa zobodaiti,

³⁹ ɓaa geezu aniiti, ɓaa buu vele aniiti, ɓaa anɛɛ kpɛɛanii tanɔpɛ, faa nɔpɛ ge la zooga é va de betevɛ GALA ná-nɛɛbɛi va, kulaai keɛma ga de-Maliɗii Yesu Kilista maavele.

9

GALA ge yiimazeɗe vai ga Izilayeɗe nuiti

¹ Nii gè bosu, gaamai ve, gè la zɛɛ wosu, mazoloo ná ga Kilista nɔnɔ. Nà-kisiɛi ɗa ɓɛɛzu pò, ti zoloogai ma ta Zɛnvu Nadegai,

² ziiɓolɔɓɛ gola, ziizoolɛi ɗɛ ziiimave yeenɔpɛ.

³ Mazoloo a la nɛɛ bɛ, ná ɓɔɗɔi ga gè ɗoto, kpɛ ge leve Kilista va kɛɛleaiti ta-vaa zu, ti ga ná-nuiti kpusei maavele ma,

⁴ niiti ti ga Izilayeɗe nuɓuseiti. GALA ge ti ɗɛai ga ná-doun zunuiti, é lɛbiyai veai ti vɛ, ta minazeɗegiti, naa vɛɛ tɔgi ta GALA dɛbi veleɛi va, é ɓo minazeɗegiti ba,

⁵ ti ga ɗɛɛɗɛ wolaiti fofodaiti, tiya ɗa Kilista ɗulaai ti zu kpusei letemazu. Tɔ ɗa é anii pɛ unga, mamagi ɗa GALA bɛ, eyɛsu ɗɔ. Amina!

⁶ De ɗɛ GALA daawooi la ga faa, naa laade. Tɔɔzei nii pɛgi é ga Izilayeɗe mavofodai, naati pɛ ti la ga Izilayeɗe nuɓuse ɗiteɗite.

⁷ Abalaame mavofodaiti pɛ tei ti va ɗɛ ga ná-doun ɗiteiti. GALA ge ɗɛni Abalaame ma: «Izaake ɗa è-mavofodai a ɗula su.»*

* 9:7 9:7 Zen 21:12.

⁸ Naa voluve ga ga, kpusei zu lounti tei, ti va ge ga GALA dointi, keni minazege dointi, naati ka ti levezu ga mavofoda giteiti.

⁹ Minazege kpɔɛi ga é ga nii, é gɛni ma: «Nà vaazu niima yeegefɛgalai nɔ ma, Sala ga doun zunu zɔɔɔ.»†

¹⁰ Kwɛgi la ga naa nɔ. Eleɛka yoogiti sɔɔni gɛɛge gila kpegi va, nii é ga ade-mɛmɛwola Izaake.

¹¹ Doungoiti ti la gɛni dɛ zɔɔni, ti va faa vago ge, ɔaa faa nɔu, kɛɛ nii a kɛ GALA ná-devei ye laazuve, egevelei ziimazegegi la,

¹² é la gɛlini kɛɛwotiiti ba, kɛɛ é naa yeezu, nii é toligi woga, é woni Eleɛka ma ga: «Nu gitei ga lo loungoi yeezu.»‡

¹³ Sɛvɛvɛ gani GALA Sɛvɛi zu: «Gè yiimazegeve ga Zakɔɛ, gè Ezawu likpi.»§

¹⁴ Lee ga da bo mu naazu? Telebotalai ga GALA ge su ɔaa? Ba-o, naa li poun!

¹⁵ Mazɔɔ é gɛni Moize ma: «Nà gaazumaawɔingai ge naa vɛ, nii gè pɔ gè gaazumaawɔingai ge bɛ. Nà maawɔingai ge naa vɛ, nii gè pɔ gè maawɔingai ge bɛ.»*

¹⁶ Naa ga é ba, nui yiima vaa laade a kɛ, ɔaa ná-gaabaai, kɛɛ keni GALA ɔɔɔgoi é gaazu-maawɔingai gɛɛzu.

¹⁷ GALA Sɛvɛi zu, GALA ge gɛni masagi Falaɔn ma: «Niima vai maavele ga é kɛa, gè è zeidai masa kpɔkpɔgi ga, naa ga a kɛ gè sɛɛi lɛ ga è maavele, dɔaseigi wo etei zu ná pɛ.»†

† 9:9 9:9 Zen 18:10. ‡ 9:12 9:12 Zen 25:23. § 9:13 9:13 Mal 1:2-3. * 9:15 9:15 Egz 33:19. † 9:17 9:17 Egz 9:16 bogɛ é zoloo Geleke woo zɛvɛ wolamai ma.

18 Naa ɔa é ba, GALA ka naa ɔaazumaawɔingɔa, zoi é pɔ é gaazumaawɔingɔa. E naa ɔigi ɔaa, zoi é pɔ é kigi ɔaa.

GALA ná-ziiɔaawanaɪ ta ná-gaazumaawɔingɔaɪ

19 Da ɔe mà tanisu: «Ni zekana é la, lee yeli ɔa GALA ge tosu nuɔuseiti ma mu? Mazɔlɔɔ ɔe ɔa a ɔele ziimai va?»

20 Kele ɔe ɔa é ga de, dei é ga nuɔusei, é va GALA sakpe? Pɔlɔ aniyakai ɔa zoo nei ɔaa, é ɔe kpɛte nui ma: «Leeni vaa zu é kpɛteai ɔani?»

21 Zobo ge la pɔlɔ liɔi lo nui ya ɔaa, é va pɔlɔ ɔaayɔgai ta ɔete ga diɔi vago wolai, é ma pɔlɔ ɔaayɔgai ta nɔ zeɔe, é kpɛte ga diɔii ta nɔ?

22 Tama, GALA ge ɔeni pɔ ga é ná-ziiɔaawanaɪ le, é ná-zobogi ɔula kelema. Anɛɛ naa ve, é yiilɔni, é maaɔɔngi wo gola, naati ta-vaa zu, niiti ziiɔaawana ɔasɔi ɔeni niina ti unma, undaaviligi zoloogai ti ma.

23 E ɔeni pɔ é ná-lebiyai wɔɔlɔ veleɪ le ga naati, é ti ɔaazumaawɔingɔa, é ti ɔeteai pɔlɔma ga ti tɔnɔ zɔlɔɔ ná-lebiyai zu.

24 Da ɔa é de loligai, é la nɔ ga de ɔula Zuifuiti saama, kele de ɔula zii ɔiligiti pɛ saama.

25 Eɔevelei é bogai la Wozé ná-sevei zu, é ɔe ma: «Zoi é la ɔeni ga ná-nuɔuse, ná naa loli ga ná-nuɔusei, zii é la ɔeni nɛɛni bè, gè naa loli ga nèɛbe nui.»‡

26 «Uɛ GALA ge ɔeni ɔeezu ti ma ná: «Wo la ga ná-nuɔusea», ta loli miná ga: «Zenvu su GALAGI ná-dointi.»§

‡ 9:25 9:25 Woz 2:25. § 9:26 9:26 Woz 2:1.

27 Ezayi kpee looni Izilayele nuɓuseiti ta-vaa zu, é gɛ ma:

«Anɛɛ ni Izilayele nuɓuseiti ta mɔinzu,
eɣɛvelei kpolodei ɣobave ma naɣaegi la,
mɔta go nɔ ɣa a ɣizo.

28 Mazɔɔ Maligii ɣa wooi ɣaavɔnigai pɛ pile su ga
maavile,

é kɛ eteai zu, eɣɛvelei ná-devei la.»*

29 Eɣɛvelei Ezayi boni la mounpa, é gɛ ma:

«Ni Fai-Pɛ-Maligii la ɣɛni ade-mavofodai yɛni ná,
ada la ɣɛ ga Sɔɔme ɣɛvele nɔ kpein,
ada la ɣula nɔ kpein ga Gomɔɔl.»†

Izilayele ta Woo Niine Dagɔi

30 Lee ɣa da bo mu naazu? Zii ɣiligiti niiti ti la
ɣɛa telebo faa ɣaiziezu, naati ti telebodai zɔɔga,
telebodai é zɔɔsu ga kidaalevei maavele.

31 Tama Izilayele nuɓuseiti, ti ɣɛni tɔgi ɣaiziezu,
ti va ɣɛ ga telebo nu GALA gaazu, ti la naama logi
zɔɔni.

32 Leeni vaa zu? Tɔɔzei Izilayele ɣɛni ɣɛɛzu, é ɣɛ
ga telebo nu, kɛɛ ti la ɣɛni gaizienɛ ga kidaalevei,
keni kɛɛwotiiti su. Ti-ɣɔɣɔi zɣani kɔtui va, é ga
kɔɣɔzɣa ɣɔtui,

33 eɣɛvelei sɛvɛai la GALA Sɛvɛi zu, é gɛ ma:

«Wɛɛ, nà kɔtu laazu Siyɔn,
nii nu ɣɔɣɔ ɣa zɣa ba,
fasai nu ɣa bunɛ ma,
zoi a ɣidaaleve ma, naa la unfega.»‡

* 9:28 9:27-28 Eza 10:22-23 bogɛ é zoloo Geleke woo zɛvɛ wolɔmai
ma. † 9:29 9:29 Eza 1:9 bogɛ é zoloo Geleke woo zɛvɛ wolɔmai ma.

‡ 9:33 9:33 Eza 28:16 bogɛ é zoloo Geleke woo zɛvɛ wolɔmai ma.

10

Zuifuiti ta zii filigiti ta-GALAGI ga gila no

¹ Kεεleaiti, nii wain mà ziiimave, gè falizu GALA ma Zuifuiti faa zu, naa ga é ga ti gizo.

² Mazoloo nà naama zeele wooi wo ti ve, ga GALA ná-fai wain ga ti ma gola, kee ma vaagaagai ga é la ti ya.

³ Ti la gaagaani velel GALA ge nuiti keezu la gaazu ga telebo nui, ti gaabaave ti ti bogbo vaiti kpete, ti va ge ga telebo nuiti. Naa ma, ti la vaani naa wu, velel GALA ge nuiti keezu la ga telebo nuiti.

⁴ Mazoloo Kilista ga é ga tigi laazeelai, naa ga a ke niiti kpein ti gidaalevezu, GALA ge naati ke gaazu ga telebo nuiti.

⁵ Wele nii ga Moize seveni, é lo telebodai va, nui a soloo tigi zogai maavele ma: «Zoi a zie ga to gooiti, naa ga zenvui wo ti maavele ma.»*

⁶ Kee wele, velel telebodai é zoloo su ga kidaalevei maavele, naa boezu la, é ge ma: «Mina bo è-yiimave ga: «Be ga a le geegolagi zu?» (naa ga ga è Kilista yei, è kula ná),

⁷ Baa è ge ma: «Be ga a yei zefezaga bokulagi zu?» » (naa ga ga è Kilista wuzegé, é gula saai ya).

⁸ Leeni ga é bosu degemu? «Wooi ga è goba no, toga è-laave ta è-yiimave.» Naama wooi ga ga kidaaleve boei, nii gi daazeelizu.

⁹ Ni da bona laave ga Yesu ga ga Maligii, è la da è-yiimave ga GALA ge buzegeni, é kula saai ya, GALA ka è gizo.

* 10:5 10:5 Lev 18:5.

¹⁰ Mazoloo nui a laana da yiimave, GALA ka ke gaazu ga telebo nu, a bona ga laave, GALA ge kizo.

¹¹ Egɛvelei GALA Sevei bogai la, é gɛ ma: «Zoi nɔpɛ a gidaaleve ma, naa la unfega.»†

¹² Naa gɛ é ba, zeeɣaagwɛɛzu la Zuifuiti ba, ta zɔiti ti la ga Zuifua. Mazoloo ti pɛ ti-Maliɣii gɛ gila kpe nɔ, nii é faaɔɔɣɔi gɛɛzu naati pɛ bɛ, niiti ti woogulazu ma.

¹³ Mazoloo seveve GALA Sevei zu ga: «Zoi nɔpɛ a woogula Maliɣii ma, toɣa gizo.»‡

¹⁴ Ta zoo ti woogula ma gale, ni ti la gidaaleveni ma? Tama ta zoo ti gidaaleve ma gale, ni ti la ná-faa menini? Ta zoo ná-fai menisu gale, ni nu la daazeelini ti ma?

¹⁵ GALA daawoo laazeeli nuiti ta gɛ ná gale, ni nu la ti leveni? Seveve GALA Sevei zu ga: «Page gola ga nu wɛɛ keelaiti ba, ti ɗa va ga woo niine vagɔi.»§

¹⁶ Keɛ nui pɛ ge la Woo Niine Vagɔi zoni. Tama Ezayi gɛni ma: «Maliɣii, ɓɛ gɛ é gidaalevea naa ma, é meniga gi la?»*

¹⁷ Naa gɛ é ba, kidaalevei gɛ zolɔɔsu ga faa menigi maavele, nii ma nu menisu, naa gɛ gɔlazu Kilista ná-fai laazeeliai zu.

¹⁸ Keɛ nɔun gè gɛ ma: Ti la gɛni niima wooi menini ɓaa? Ba-o! E la zeveni ɓaa, ga:

«Ti-ma wooi laazeelini eteai zu ná pɛ,

ti-wooi zeelini zou bela ga.»†

† **10:11 10:11** Eza 28:16 bogɛ é zoloo Geleke woo zeve wolomai ma.

‡ **10:13 10:13** Zow 3:5. § **10:15 10:15** Eza 52:7. * **10:16 10:16**

Eza 53:1 bogɛ é zoloo Geleke woo zeve wolomai ma. † **10:18 10:18**

Guy 19:5 bogɛ é zoloo Geleke woo zeve wolomai ma.

19 Kεε nòun gè gε ma: Izilayele la gεni gaagaani 6aa? Moize mounpa ge gεni ma:

«Nà wo gεezu ga tolo nuiti ga naa maavele, nii é la ga zii nɔpε.

Nà wo yiigaawanazu ga zii ta, nii gī ge la ma.»‡

20 Ezayi kulani dualuagi zu feya, é gε ma:

«Zɔiti ti la gεni gaiziezu, naati ti kàani, gè gɔlani keɛma naati bε, niiti ti la gεni màagaazaɔabosu.»§

21 Kεε é nii woni Izilayele ná-faa zu, é gε ma:

«Yeenɔpε ka zèe maalegai la nuɔuseiti ma, ti la gɔloni, ti maagaaliai.»*

11

GALA ge la gɛleni Izilayele va

1 Nà gaazaɔa bosu: GALA keɛve nei ná-nuɔuseiti ba 6aa? Ba-o, naa li poun! Mazɔɔ nà ɔɔɔi nà ga Izilayele nui, Abalaame mavofodai, gè gε ga Benzamen ná-bolodai zu nui ta.

2 GALA ge la gɛleni ná-nuɔuseiti ba, é yi-imazegeni ga tiye ná luɔ. Wo naa gweε keε, nii GALA sevei bogai, ve Eli gεni ɔalasu ná GALA goi zu ga Izilayele ná-faa ga:

3 «Màligi, ti è-laawoo wo nuiti paa, ti ɔa-zalaɔa gɔlazuveiti kologolo, nà gila ka niina zègai voluzu, nà ɔalaagi ta pɔ ga ti paa.»*

‡ 10:19 10:19 TSV 32:21. § 10:20 10:20 Eza 65:1 bogε é zoloo

Geleke woo zeve wɔlmai ma. * 10:21 10:21 Eza 65:2 bogε é zoloo

Geleke woo zeve wɔlmai ma. * 11:3 11:3 1Ma 19:10.

⁴ Kele GALA ge googaaavoteni gale? E gɛni ma:
«Gè nu waadɔfela (7.000) makege ve, niiti ti la vileni
niibiga Baale ve.»†

⁵ Zekana é la niima yeeɖɛgalai zu, nui mɔta goiti
ta ná, GALA ge yiimazegeai ga tiye ga ná-zaalai
maavele.

⁶ E yiimazegeni ga tiye ga ná-zaalai maavele, ta-
ɖɛwotiiti maavele laade, ni naa laade, GALA ná-
zaalai la levea ga zaala ɖiteɖite.

⁷ Leeni ga a wo naazu? Izilayele nubuseiti ti la
naa zɔlɔni, nii ti gɛni gaizieu. Kele zɔiti GALA ge
yiimazegeni ga tiye, naati ti sɔlɔni. Mɔtati kigi
baani ti goozu,

⁸ eɖevelei GALA Sevei bosu la, é gɛ ma:
«GALA ge faagaaɖalala yenvui vea ti ya,
ta wozaɖaalala gaazuve, ta faa menitala woiyegei,
eyesu zaagaza.»‡

⁹ Davide balaagi gɛni ma:

«Ta-laami maabɔgi gɛ ti ve ga balii, ta ti zo tumɔi,
é gɛ ti ve ga ti loo zaɖui, ta ti-zalai!

¹⁰ Ti-gaazuve bidi, ti mina wozaɖa,
è ti-zaamave bili eyesu ɖɔ!»§

¹¹ Nà gaazaɖa bosu: Siegi zu Izilayele nuiti ti
bunega la, ti loa gana ná bu metu baa? Ba-o, naa
li poun! Kele ta-vaagaaazagi maavele ma, zii ɖiligi
zɔiti ti kizogi zɔlɔga, naa toloi wuzegɛa Zuifuiti
ziimave ti laalɔɖma.

¹² Ni ta-vaagaaazagi gɛa ga kpetɛ zaɖui eteai pɛ be,
ta ta-loobui gɛ ga kpetɛ vaa zii ɖiligiti be, kulanuma
wola lielegɔ ga a zɔlɔ, siegi zu ti pɛ ti gaavɔnisu la?

† 11:4 11:4 1Ma 19:18. ‡ 11:8 11:8 TSV 29:3; Eza 29:10. § 11:10
11:9-10 Guy 69:23-24 bogɛ é zoloo Geleke woo zeve wolomai ma.

Zii giligiti ta-gizo fai

¹³ Zii giligiti, wa gá gè bɔɛzu wo ɔɔ, nɛi gè ga zii giligiti wa-geelai, nà nà-botii maamusɛzu.

¹⁴ Ni ma zobo ka ná, nà pɔ gè kɛ vele-o-vele, gè toloi lɔ naati kigi zu, gá niiti gi ga zii gɪlagi, nii a kɛ tanigaani ti kizogi zɔlɔ ti zaama.

¹⁵ Tama siɛgi zu ti likpini da, naa gɛa ga zɔgɔzuɔɛɛi eteai ta GALA ti yɔgɔzu, siɛgi zu zeezeibui wosu la ga tiye, leeni gá a gɛ naazu? Togá gɛ ga zɛnvui naati bɛ, niiti ti zaani!

¹⁶ Ni bului ma mɔungiti kulaɔɛ GALA bɛ, mɔtai pɛ ka ga nɔnɔ balaa, ni ma zapei gá ga GALA nɔnɔ, ma bekegiti pɛ ta gɛ gána nɔ balaa.

¹⁷ Kɛɛ ni ma bekegi tanigaani ti vologa ba, ni dɛi è ga dɔbɔzu wolive wului ma ɔnɔgi, è loga ma lɔkulugi ɔa ti-ɔotogi zu, wo bɔga ma zapei ma ta su dɛi,

¹⁸ mina waso ma bekegi zɔiti ma, ti vologai ba. Ni da wasona, kwɛɛ è gɛ ma, ma zapei lɛi é ɔa gɛ lɔni è ɔa, kɛɛ dɔun ka è lɔni ma zapei ɔa, é da è zege.

¹⁹ Da gɛ ma naazu: «Ma bekegiti ti voloni ba, nii a kɛ gè lo ba ti-ɔotogi zu.»

²⁰ Naa gá ga gaama. Ti voloni ba ta-gɪdaalevelalai maavele ma, dɔun è tosuɔɛ tɔna sɔlɔga kidaalevei maavele ma. Dama, è mina waso, kɛni è lua.

²¹ Mazɔlɔ ni GALA ge la ma beke kiteiti gaazumaawɔingaa, é ɔa ti ye ná, é la è gaazumaawɔingaa, é ɔa è ye ná.

²² GALA ná-nuɔɔɔlɔlai ta ná-gaazumaavɔi ɔɛɛ, gaazumaavɔi naati tetema, niiti ti looni, ná-nuɔɔɔlɔlai è letema, ni da ye na nuɔɔɔlɔlai naa zu. Ni naa laade, da balaagi da levezu ga.

²³ Tiya balaagi, ni ti la yɛni ta-ɣidaalevelalai zu, vɛ ti ɣɛni lɔni ná, ta lo miná volu, mazɔɔ zobogi ɣa GALA bɛ, é ti lo ná volu.

²⁴ Ni è levevɛ ga, è ɣula dɔɔzu wolive wului va, è lo wolive wulu ɣitei va, nii siingai, kula kazemazui ɣana. Tiya ma, tago pa ge la ɔaani ga ti va nɔ, ti lo ti ɔɔɣɔ wolive wului va, é ga ti-ma lɔkulu pɔlɔmai.

Izilayele nuɔuseiti kizo fai

²⁵ Kɛleaiti, gè pɔ ga gè GALA ná-faazeikpasui ma lɔɔɣuzu vai lɛ ga woye, nii a kɛ wo mina ɔɔɣɔ leve ga ɣima nu wolaiti. Izilayele ɣilazuvɛ ɣa yesu kikpaai zu, eyesu zii ɣiligiti tieɣɔi ɣaavɔni GALA ná-nuɔuseiti saama.

²⁶ Naa ɣa é ba, Izilayele pɛ ka ɣizo, eɣevelei seveai la GALA sevei zu, é ɣɛ ma:
«Unmɔɔ nu ɣa vaazu, é zeɣe Siyɔn,
toɣa kololala vai pɛ kula Zakɔbe mavofodaiti zea.

²⁷ Minai ɣa ná seɣe ti vɛ,*
siegi zu gè ta-ɣotoiti suvaayesu da.»†

²⁸ Woo Niine Uagɔi letemazu, ta ga GALA sili nuiti wa-vaa zu, kɛɛ GALA ná-ziimazeɣegi letemazu, ta ga naati GALA ge ti neai vɛ, ti-mɛmɛwolani maavele ma.

²⁹ Mazɔɔ GALA ná-veɛaniiti ta ná-toligiti maa la valiboga.

³⁰ Mɔungi zu, wa balaagi wo kololalai ɣɛɛni GALA daawooi vɛ, kɛɛ niizu wo GALA ná-maawɔingai zɔɔga, tɔzei Zuifuiti ta-ɣololalai va.

* **11:27 11:26-27** Eza 59:20-21 bogɛ é zoloo Gɛleke woo zɛvɛ wolɔmai ma. † **11:27 11:27** Eza 27:9 bogɛ é zoloo Gɛleke woo zɛvɛ wolɔmai ma.

³¹ Zekana na, ti kololalai gea niizuve, nii a ke wo GALA ná-gaazumaawoingai zoloo, keke naa ga a ke, tiya balaagi ti zoo ti gaazumaawoingaa gilagi naa boɔɔi zoloo.

³² Mazoloo GALA ge ese pe devea ga woozotala nuiti, naa ga a ke, ese pe ge ná-gaazumaawoingai zoloo.

GALA ná-lebiyai wɔɔɔ velei

³³ Ee, GALA ná-kpetei zuwɔɔɔve, ta ná-gimalai, ta ná-faagwɛgi! Nu la zooga a va ná-tukpɔɔaaleve vaiti gaaga, nu la ná-faazeikpasuiti gaagaa!

³⁴ Seveve gani GALA Sevei zu:
«Be ga é Maligii ná-kisiei gwɛɛ?
Be ga a zoo é ge ga tene nui?»‡

³⁵ «Be ga é ani vea toun be,
ga naa va potogi zala ma?»§

³⁶ Anii pe ka zɛgezu pɔ be, ti pe ta toun saalai na zu, ti pe ta ná tɔnɔ ve. Lebiyai ge toun be, eyesu ɔɔ. Amina!

12

E boɔɔ ge ga zalaɔai

¹ Kɛɛleaiti, na wo maanɛɛɛɛzu GALA ná-maawoingai maavele ma, ga wo boɔɔ ve GALA be ga zalaɔai é vulua, naɔegai, nɛai GALA be. Naa ga é ga GALA deɔi vele gitei, nii soloogai ga wo da fe be.

² A mina vokaɔɔ niima eteai zu vaiti ma, keke a va bu wo valibo ga wa-gɛsiɛiti niineai maavele, wa zoo

‡ 11:34 11:34 Eza 40:13 bogɛ é zoloo Geleke woo zɛve wɔɔɔmai ma.

§ 11:35 11:35 Zɔɔ 41:3.

naazu wo GALA ziimai gaaɗa, nii pagai, nii neai be,
nii daazeelii.

³ Zaalai nii GALA ge daa mà, naa maavele ɗa gè
ɗeezu la wo ɗilagilagi pe ma, tanope ge mina ɗisie
boɗo zu, é va teve keezu va. Kele keni wo da kisie
vagoi wo, eɗevelei GALA ge kidaalevei ɗoɗogai la, é
gaagwe ese pe ba.

⁴ Kpuse ɗilagi vaalobazuɗeti mainve, kele ti pe ti la
boti zii ɗila keezu.

⁵ Zekana ade la, anee ni de mainve, de pe da ga
kpuse ɗilagi, de ɗilii Kilista va, de ɗilagilagi de
ɗilive boɗo va, eɗevelei kpusei vaalobazuɗeti ti la.

⁶ De-losuɗeti ma vebaniiti ti la boni, eɗevelei
zaalai la feai ade ve. Ni GALA goo wo fai ɗa feai
de ta ve, maaneve, é naa ɗe, é zoloo kidaalevei ma.

⁷ Zoi tosuve ga é boti ɗe, naa boti ɗe. Zoi tosuve ga
é kalagi wo, naa kalagi wo.

⁸ Zoi é inoɗɗo wosu, naa inoɗɗo wo. Zoi é faaboɗo
ɗeezu, é ke ga faaneɗi. Zoi é totuɗolai ɗeezu, é ke
ga pago. Zoi é maanoɗo nuiti gaazumaawoingazu,
naa ke ga koozunɗi.

⁹ Wooveledai mina ɗe nebei zu. A faa ɗoi
woinzeɗe, wo ɗili kpe faa vagoi va.

¹⁰ A woin ga boɗo wo ɗilagilagi pe ga keɗɗeloun
nebei. A boɗo woɗo, wo da leve boɗo va naa zu.

¹¹ A ɗe ga botiɗe nu, wo mina ɗe ga doove nu. A
botii ɗe Maligii ve ga wo-yiimave pe.

¹² A goozune wa-ɗitogi zu. A yiilo kpɔlo zu. A
ɗaaba GALA falii ma yeenope.

¹³ A bo GALA ná-nuiti ba ti-maavaiti su. A yeezei
weɗinti bu yeenope su.

14 A tuya loo naati be, niiti ti wo wainzegezu. A tuyai loo, à mina foovoo loo.

15 A goozune wa naati, niiti ti goozunai, wo wolo wa naati, niiti ti wolu.

16 A zoloo su wo gilagilagi. A mina gisie faa wolaiti su, keni faa goiti. A mina waso, wo va bogbo leve ga gima nu wa bogbo wo gaazu.

17 A mina nu nape ná-faa nai votokula ga faa nai. A gaaba faa vagai gee vai ma ese pe gaazu.

18 Ni toga zoo geezu, velel wa zoo la da, à ge ziileigi zu wa nubuseiti pe.

19 Nengegiti, à mina wono votokula wa bogbo. A GALA ná-zigaaawanai ye ná, é botii ge, mazoloo seve GALA Sevei zu ga:

«Nà ga gè ga potokula nui,
nà ga nà sala, Maligii wooi gana.»*

20 Kele:

«Ni pului ga è zili nui ma, daamianigi ve zea, é mi,
ni kpole wain ga ma, ko, é bole,
mazoloo da gena naa gea,
abulekaiti kana è puuzu unmae.»†

21 Mina va bu faa nai va zobo solo è ma, keni toun è ge ga zobo solo nu faa nai ma ga faa vagai.

13

Golo zobobe nuiti be

1 Ee pe ge golo zobobe nu wolaiti be, mazoloo zoboda nape ge la ná, nii é la zegeni GALA po. Zobobe nuiti ti ná, GALA ka é naati seida.

* 12:19 12:19 TSV 32:25. † 12:20 12:20 TFa 25:21-22 boge é zoloo Geleke woo zewe wolamai ma.

² Naa ga é ba, zoi nɔpɛ a wuzegɛ zobobɛ nui laalɔɔma, é wuzegɛa GALA ná-devei laalɔɔma, é seidai. Niiti ta wuzegɛ daalɔɔma, naati ta bɔɔɔ veelalazu.

³ Mazɔlɔɔ kundigɔiti ti la zeini faa vagɔ gɛ nu laalɔɔma, keni faa nɔu gɛ nui. Da pɔ ga è mina lua zobobɛ nui va, kelɛ? Faa vagɔi gɛ, toɔa è maamuse naazu.

⁴ Mazɔlɔɔ toɔa ga GALA ná-botigɛ nui è letemazu, faa vagɔi gɛɛ vai zu. Kelɛ ni da faa nɔi gɛɛna, lua! Mazɔlɔɔ é la boɔa zɔkpɔi zegezɛ wafuun. Toɔa ga GALA ná-botigɛ nui, é da potokulai gɛ, é faa nɔu gɛ nui nɔnɔ ma zalai ve zea.

⁵ Naa ga é ba, fizɔgɛ ga nu ɔolo zobobɛ nuiti bɛ, é la nɔ ga nii a kɛ GALA ná-ziigaaawanai voola è va, kelɛ da-ɔisiei vaa zu balaa.

⁶ Naa ga é kɛɛzu wo muluiti kulazu. Mazɔlɔɔ zobobɛ nuiti ta ga GALA ná-botigɛ nuiti, nii a kɛ ti niima vaiti kɛ ga kevele.

⁷ A naa ve ɛɛ zea, nii maanɛai wo fe zea. A mului ve naa ya, nii maanɛai wo mului ve zea. A aniiti ma mului ve naa ya, nii maanɛai wo aniiti ma mului ve zea. A unfemai ve naa vɛ, nii maanɛai unfemai ve bɛ. A naa wɔɔlɔ, nii maanɛai wo bɔɔlɔ.

Seiɔɔɔ nɛɛbɛi

⁸ Nu nɔpɛ ná-kuye mina yɛ wo ma, keni nɛɛbɛi nɔ a gɛ wo yɔɔɔzu ga kuyei wo ɔilagilagiti. Mazɔlɔɔ zoi a zɔiti nɛɛna vɛ, naa ɔloa tɔgi vɛ mɛtu.

⁹ Mazɔlɔɔ tɔgiti ti gɛɛzu ma: «Mina wɛɛnzɛ bo, mina nu vaa, mina unma wo, mina gaazuɔulapɔ gɛ,» naati ta tɔgi taɔiligaani, ta deve ɔila kpegɛi nii zu, é gɛɛzu ma: «È-zeiɔɔɔi nɛɛ vɛ, eɔɛ da bɔɔɔi.»

¹⁰ Nεεbei la faa ɲou ɣea ga seiɲɔɣɔi, naa ɣa é ba, nεεbei ɣa é ga tɔgi laazeeliai.

Foloi maabuɣaa

¹¹ Naa pε poluma, wo suɣwεε yeedεɣalai ade su, wo un geei ɣa wo ɣula wa-ɲiimenii zu. Kizo fai maabuɣaa de va niizu, é leve naama ziegi zu va, de ɣidaaleveni la.

¹² Gee maalia, geelaa ɣana lao. Naa ɣa é ba, ade ɣele keεwoti ɲɔiti ba, ti ɣεεzu kpidii zu. Ade wozakalagi nɔnɔ ma ɣɔɣɔ zɔɔlaiti seɣe.

¹³ Ade zie fɔɔn letema, é zoloo wozakalagi ná-fai ma. Ade dama ga ziimaɣεε latevegai, ta dɔɔzodai, ta wεenziεgi, ta baagɣulama vai, ta kpɔε vaiti, ta tolo ɲɔi.

¹⁴ Kele à Maligii Yesu Kilista loo ɣɔba, wo mina mɔ yiizoolε ga kpusei yiimaiti, wo va ná-gaazuɣulapɔ vaiti ke.

14

Unfe è-ɣεlɔin ma kidaalevei zu

¹ Zɔi zebe la zea kidaalevei zu, à yeezei bu, wo mina da ga ná-kisiεiti ma lukpɔ ɣaaleve.

² Mazɔɔ ta ɣidaaleveve ga toɣa zoo é anii pε mi, tama zɔi zebe la zea kidaalevei zu, naa ɣa tufa wuluwulugiti nɔ miizu.

³ Zɔi é anii pε miizu, naa mina zɔi velevili, nii é la anii pε miizu. Zɔi balaagi é la anii pε miizu, naa mina zɔi lukpɔɣaaleve, nii é anii pε miizu, mazɔɔ GALA ge yeezeida bu.

⁴ Be ɣa ga de, dei è è-waani ta-wotigε nui lukpɔɣaalevezu? E loni kpaan, ɓaa é looni, zɔi é

botii gɛɛzu bɛ, naa ná-faa ɣana. Kɛɛ toɣa lo kpaan, mazɔɔ zobogi ɣa Maligii vɛ, é to kpaan.

⁵ Nui ta ɣa ɗa ɣisɛ ga foloi ta leveɣe ta va, taɣili ge ɣisɛ ga foloiti pɛ ta ga ani ɣila. Eɛ pɛ ge naa leve, é la da ɔɔɔ yiimave.

⁶ Zɔi é foloi ta vizɔsu ta va, naa ɣa naa gɛɛzu ga é Maligii lebi. Zɔi balaagi é anii pɛ miizu, naa ɣa naa gɛɛzu ga é Maligii lebi, mazɔɔ toɣa GALA mamasu ná-daamianigi vaa zu. Zɔi balaagi é la anii pɛ mia, naa ɣa naa gɛɛzu ga é Maligii lebi, toɣa mamagi veezu GALA bɛ.

⁷ Tama de tanɔpɛ ge la zenvui wosu ɔɔɔ nɔ vɛ, nu nɔpɛ ge la zaazu ɔɔɔ nɔ vɛ.

⁸ Mazɔɔ ni ada zenvui wosu, da zenvui wosu Maligii vɛ, ni ada zaana, da zaazu Maligii vɛ. Naa ɣa é ba, ade ɣeni vulua, ɓaa ade zaani, ada ga Maligii nɔnɔiti.

⁹ Mazɔɔ Kilista zaani, é vulu su volu, ga é ɣe ga ɣɔvɛiti ta fulu nuiti Maligii.

¹⁰ Kɛɛ ɗa vɛ, leeni vaa zu è è-ɣɛɛloin lukpɔɣaalevezu? Da vɛ, leeni vaa zu è è-ɣɛɛloin vɛɛvilisu? Mazɔɔ ade pɛ da ɣaalɔ GALA kakala ná-tukpɔɣaalevezu vɛ.

¹¹ Mazɔɔ sɛvɛvɛ GALA Sɛvɛi zu ga:

«Maligii ɔɔɔɔ GALAGI wooi ɣana:

Eɣɛvelei gè vulua la ga ɣite,

nuɓusei kpein ka vile niibiga, ti nɔkɔ bù,

ti-nɛgiti ti GALA dɛbi.»*

¹² Naa ɣa é ba, de ɣilagilagi pɛ ka voluvaawo GALA ma, to ɔɔɔi ná-faa zu.

* **14:11 14:11** Eza 45:23 bogɛ é zoloo Geɛke woo zɛvɛ wolamai ma.

Mina è-ḡeḡloin loo kotoi zu

¹³ Ade 6e deḡemu 6ḡḡ ʋeelala vai ʋa, de ḡilagilagiti. Ade deve toun ga de mina ḡe ga de-ḡeḡloun ḡḡḡziga zaḡu, 6aa too zaḡu kotoi zu.

¹⁴ Da-ḡilibalai zu da Maligii Yesu, ḡe kwεε ga anii tanḡpe ge la ḡḡzḡni kpeḡe ʋelei ma. Keḡe ni nui ta ḡa ḡisiezū ga anii ta ḡḡzḡʋe, naa ḡḡzḡʋe toun be.

¹⁵ Ni ɗa è-ḡeḡloin yiiḡḡlḡna daamiani fai nḡ zu, è la mḡ ziezu ga neḡbei. Da-laamiani fai mina ḡe ga zaḡu, è ʋa naa undaavili, nii Kilista zaai ná-faa zu.

¹⁶ Nii pagai è ḡaazu, naa mina ḡe tanigaani be ga zaḡui, ti ʋa ɗa woo jḡi wo è ma.

¹⁷ Mazḡḡ GALA ná-masadai la ga daamii ta kpḡlei, keḡe toḡa ga telebodai, ta ziileigi, ta koozunεi, nii Zenvu Nadegai feezu.

¹⁸ Zḡi é botii ḡeḡzu Kilista ʋe ga niima ḡeʋelei, naama nui ná-fai ʋaḡe GALA gaazu, nuiti ti la peelalaa.

¹⁹ Naa ḡa é ba, ade naama vaiti gaizie yeenḡpe, nii a ḡe ga ziileigi, é 6ḡ de ʋa, de li luḡma kidaaleʋei zu.

²⁰ A mina GALA ná-botii ḡoloḡolo daamianigi ná-faa zu. Gaama ʋe ga daamianigi pe ka zoo miizu, keḡe toḡa ga faa jḡu, è anii ta mi, naa ḡe ga è-ḡeḡloin loa kotoi zu.

²¹ Nii fiḡḡgai, naa ḡa ga è mina suai mi, è mina ɗḡi 6ḡle, è ḡeḡe naa pe ba, nii a zoo è è-ḡeḡloin loo kotoi zu.

²² Nii è laai da kidaaleʋei zu, naa make 6ḡḡ ʋe GALA gaazu. Undaanε nu ḡa ga naama nui, nii é la 6ḡḡ ʋeelalazu ḡaazu ná-deveiti su, é ti wosu!

²³ Keḡe zḡi inεinegi ziimaʋe, é lo daamianigi ʋa é miizu, naa peelalai zḡḡḡga, tḡzei é la mḡ keḡni ga

kidaalevei. Tama faa nɔpɛ é ɣɛɛzu, é la ɣɛɛzu ga kidaalevei, naa ɣɛa ga kotoi.

15

Nii da ke è nɛɛ zeɪnɔɔɔi vɛ

¹ Adeiti de-zeɛɛi wɔɔɔai kidaalevei zu, de maanɛɛvɛ de yiilɔɔ naati ta-zeɛɛsulalai wu, niiti ti la ga de ɣɛvele, de mina vile de bɔɔɔyiimai nɔ volu.

² Keni de ɣilagilagi pɛ de ɣaaɓa de de-zeɪnɔɔɔi yiima vai ɣɛ, é ɣɛ ga faa vago bɛ, ga é li luɔɔma kidaalevei zu.

³ Mazɔɔɔ anɛ Kilista bɔɔɔi la ɣɛni bɔɔɔyiima vaa ɣɛɛni. Kele seɛvɛvɛ mu GALA Seɛɛi zu ga:

«È vooɔu nuiti ta-vooɔugiti ti zeelia mà.»*

⁴ Tama fai niiti kpein ti zeɛɛai mɔungɪ, naati seɛvɛvɛ de ɣala fai ma, naa ɣa a ke ade kitogi zɔɔɔ ziilɔɔi maavele ma ta gaanɛɛɛi, GALA Seɛɛi ti veezu de ya.

⁵ GALA nii é ziilɔɔi veezu, é gaanɛɛɛi wo, naa ma zobogi ve wo ya, wo ɣɛ ga koozu ɣisiɛ ɣila bo nu, eɣɛvelei Yesu Kilista ɣɛvelei la,

⁶ naa ɣa a ke, wo zoloo faa ɣila ma, woo ɣilagi zu, wo da GALA dɛbi, nii é ga de-Maliɣii Yesu Kilista Keɛɣɛ.

Woo Niine Vagɔi nuɓuɛɛiti pɛ faa ma

⁷ A yeezei bɔɔɔ wu wo ɣilagilagi pɛ, eɣɛvelei Kilista yeezeidai la wo wu, GALA ná-lɛbiyai vaa ma.

⁸ Mazɔɔɔ ná bosu wo ma ga: Kilista ɣɛni ga Zui-fuiti ta-wotiɣɛ nui, ga é va GALA ná-minazegɛgiti

* 15:3 15:3 Guy 69:10.

daazeeli, é ti gɛɛni ti-mɛmɛwolani bɛ, ta é GALA ná-gaamai gɔla kelɛma ga pagɔ.

⁹ E ɔaani balaa, nii a kɛ zii gɔligiti ti GALA dɛbi ná-gaazumaawɔingai ma vaa zu, egɛvelei sɛvɛai la GALA Sɛvɛi zu, é gɛ ma:

«Naa gɔ é ba, ná è maamuse zii gɔligiti saama, gè guyei loo è-laaseigi lɛbi vaa ma.»[†]

¹⁰ Sɛvɛvɛ mɔnɔ, é gɛ ma:

«Zii gɔligiti, à gɔozunɛ ɔɔɔma, wa ná-nuɔuseiti!»[‡]

¹¹ E gɛ ma naa ɔolu:

«Ziiti kpein, à Maligii maamuse!

Nuɔuseiti pɛ ti maamuse!»[§]

¹² Ezayi balaagi gɛni ma:

«Izayi mavofodai gɔ ɔa, toɔa wuzegɛ, é masadai gɛ ziiti unda, ziiti pɛ ta gɔto tɔun ba.»^{*}

¹³ Kito GALAGI ɔɔɔɔi wo laave ga koozunɛɛi, ta ná-ziileigi pɛ kidaalevei zu. Naazu wo-yii laa gɔ ve ga kitogi, é ɔoova ma Zɛnvu Nadagai zɛbɛi zu.

Pɔle ná-botii

¹⁴ Kɛɛleaiti, ná ɔɔɔɔgoi, kɔsugɔlagɛ wa-vaa zu, ga wo laavegɛ ga kɛvele ɔagɔi pɛ, ta faagɔwɛgi pɛ, wa zoosu balaagi wo da ɔɔɔɔ lɛnɛ wo gɔlagilagi pɛ.

¹⁵ Anɛɛ naa ɔe, kɛvelei tanigaani su, gè sɛvɛi gɛɛni wo ma ga ziilɔɔi, gè wo gɔto naama vaiti su wo ti gɔwɛɛ, zaalai maavele ma nii GALA ge daai mà,

[†] 15:9 15:9 2Sa 22:50; Guy 18:50. [‡] 15:10 15:10 TSV 32:43.

[§] 15:11 15:11 Guy 117:1. ^{*} 15:12 15:12 Eza 11:10 bogɛ é zoloo Geleke woo zɛvɛ wolɔmai ma.

¹⁶ ga gè gɛ ga Yesu Kilista ná-botigɛ nui zii gɪligiti bɛ, ná zalaɣa ɣula wotii gɛɛzu ga gè ɗa GALA ná-Woo Niine Uagɔi laazeeli, naa ɣa a kɛ zii gɪligiti ti gɛ ga zalaɣai nɛai GALA bɛ, nadegai Zenvu Nadegai ya.

¹⁷ Gá-ɣilibalai maavele ma gá Yesu Kilista, ná zoo gè bɔɣɔ maamuse GALA ná-botii zu.

¹⁸ Mazɔɔ gè la zooga gè ɔa faa nɔpɛ bo, kɛni nii Kilista kɛai ga nɔn maavele, ga zii gɪligiti ti ɔa, ti ɣolo GALA bɛ. E naa gɛɛni ga ná-kpɔɛzuɣulaiti ta ná-kɛɛwotiiti maavele,

¹⁹ ta laavɔɔ vai ma zɛbɛiti ta maaɓɛɛ vaiti maavele, ta GALA Zenvui ná-zɛbɛi maavele. Uele ɣana gè Woo Niine Uagɔi laazeelini la mɛtu, é vile Kilista ɔa, é zo Zeluzalɛme ma, eyɛsu é zeeli Iliili yooi zu.

²⁰ Kɛɛ gè ɣaabaani, ɔɛ nɔpɛ Kilista laaseigi la ɣɛni dɛ woni ná, gè Woo Niine Uagɔi laazeeli miná, naa ɣa a kɛ gè mina pɛɛi lo taɣili ná-sebasemai maazu.

²¹ Gè kɛɛni, eɣɛvelei sɛvɛai la GALA Sɛvɛi zu, é gɛ ma:

«Zɔiti é la ɣɛni dɛ woni ti ma, naati ta ka,
zɔiti ti la ɣɛni dɛ ma woo mɛnini, naati ta gaagɔ.»†

Pɔle lii vai Wolome

²² Naa ɣa é peɛ leveni tɔɣɔ siɛ mɔinmɔin su, gè ɔa li wo ɔɔ bɛ.

²³ Kɛɛ niizu niina, gè ná-botii bega niima yooi zu. Tɔɔzei kona mɔinmɔin daawu wɔin ɣɛni mà, ga gè ɔa, gè laali wo ma,

²⁴ ná ɣisiɛzu ga gè naa gɛ, siɛgi zu gè liizu la Esepape yooi zu. Toɣa kɪsu ga gè wo ɣa ná ɣɛna

† 15:21 15:21 Eza 52:15 bogɛ é zoloo Geleke woo zɛvɛ wolomai ma.

² A yeezei bu ga pagɔ de-Maliɣii laaseigi zu, velel soloogai la GALA ná-nuiti ma. A ɣe zeema fai pe su, nii a beɛɛ ma, é lo wo va. To ɔɔɣɔi ɔɔga nu mɔinmɔin ba, ná ɔɔɣɔi balaagi.

³ A Pilisile ta Akilaseni tuɔɔ, gá niiti gi botii ɣeezu uɔɔma Yesu Kilista ná-fai zu.

⁴ Ti ɣikulani ti-yenvui zu, ti va nɔnɔi ɣizo. Ná ɣila nɔ laade, gè va ɣe ga naa wuugwee nui ti ve, keke zii ɣiligiti ta-Egilisiiti balaa.

⁵ A Egilisii luɔɔ, é gaalebai wosu ta-velei wu. A nɛɛɔɔɣɔi Epayinete luɔɔ. To ɣa é ɣeni ga nu mɔungi é ɣidaaleveni Kilista ma, Azi yooi zu.

⁶ A Mali luɔɔ, nii é ɔɔɔni gola wo ve.

⁷ A ná-nuiti tuɔɔ Andelonikuseni ta Zuniase, gá tiyani ka gi ɣeni kasoi ɣa uɔɔma. Ta ga nu wolaa keelaiti saama. Ti ɣidaaleveni Kilista ma nɔn tuɔɔ.

⁸ A Amapiliatuse luɔɔ. Toɣa ga nɛɛɔɔɣɔi Maliɣii ná-fai zu.

⁹ A Wuuleben luɔɔ, gá niiti gi boti ɣeezu uɔɔma Kilista ná-fai zu, ta nɛɛɔɔɣɔi Setakise.

¹⁰ A Apelese luɔɔ, nii é ná-woodɣegiladai ɣulani kelema Kilista ná-fai zu. A Alisitobule ná-pelewu nuiti tuɔɔ.

¹¹ A ná-nui Elɔɔɔn luɔɔ. A Naalesise ná-pelewu nuiti tuɔɔ, niiti ti ga Maliɣii nɔnɔiti.

¹² A Maliɣii ná-botige anzanui niiti tuɔɔ bè, ti ga Tilifene ta Tilifɔze. A Peeleside luɔɔ, nɛɛɔɔɣɔi, to balaa ka ga anzanu nii é boti mɔinmɔin kea Maliɣii ve.

¹³ A Lufuse luɔɔ, nii Maliɣii yiimazeɣeai la, ta dee, nii é ga ná balaagi dèe.

¹⁴ A Asinkeliteni tuuɔ, ta Felegɔn, ta Gʼelemese, ta Patolɔbase, ta Gʼelemase, ta de-ɖeeleaiti ti ada gila.

¹⁵ A Filolɔgeni tuuɔ, ta Zuli, ta Nelé, ta baazeelai, ta Wolimepase, ta kidaaleve nuiti pɛ ti ti uɔ be.

¹⁶ A ɔɔɔ luu ga neɛnei. Kilista ná-Egilisii pɛ ka wo luuɔsu.

Tene gaabelagiti

¹⁷ Kʼeeleaiti, ná wo maanɛɛɛzu, à dama ga naati ta-vai, niiti ti gaagwee vai ɖeezu, ti kidaaleve nuiti kakasu, ti ti wuzegɛzu kalagi laalɔɔma, nii wo solɔɔgai. A maagooza ti va.

¹⁸ Mazolɔ naama nu ziiti ti la boti ɖeezu Kilista ve, de-Maliɖii, keni ti-ɖogi nɔ. Ta-ɔɔe vagɔiti ta nu lesu ɔɔɛiti maavele ma, ta kaka fai luɔzu nuiti ziimave, niiti ti la ɖidaazu faa wu.

¹⁹ Eɛe pɛ ge wa-ɖoloi ɖwee Maliɖii ve. Kòozunɛɛve degɛmu wa-vaa zu, keɛe wɔɔɔve ga wo ɖe ga ɖima nuiti faa vagɔi ɖee vai zu, ta wo ɖe ga sɔbalala nuiti faa ɲɔi letemazu.

²⁰ Ná tago ve niina, ziilei fee GALAGI va é Setana ɖologolo wo-ɖɔɖɔi wu. Ade-Maliɖii Yesu ná-zaalai ye wo va!

²¹ Timɔte ɖa wo luuɔsu, gá tɔ ɖa gi botii ɖeezu uɔɔma, Lusiyuse ɔalaagi, ta Zazɔn, ta Sozipatɛɛl, ná-nuiti.

²² Nɛi gè ga Teelesiyuse, gè niima zevei ɖeai Pɔle ve, ná wo luuɔsu de-Maliɖii laaseigi zu.

²³ Ná-weɛn keɛɖei Gaiyuse ɖa wo luuɔsu, ná-pelei wu ɖa Egilisii pɛ ge ɖaalezu ba ná. Elasete, é ga taai ná-wali make nui, ta ade-ɖeɛloin Kaalatuse, naati ta wo luuɔsu.

²⁴ [Ade-Maliḡii Yesu Kilista ná-zaalai yε wo pε wo va. Amina!]*

Maamusε ɣaabelagi

²⁵ Lεbiyai ɣε GALA bε! Zobogi ɣa bε, é wo zεbelo kidaalevei zu, é zoloo Woo Niine Uagɔi ma, nii gè daazeelizu, ta tεnεgi gè bosu Yesu Kilista ná-fai zu, eɣevelei naama vaagwεgi la gi sɔlɔni, GALA ná-faazeikpasui ma lɔɔɣuzu vai, nii dɔɔɣua ɣeni de kaite wɔlɔwɔlɔ,

²⁶ kεε niizu é ɣulaa kεεma GALA goo wo nuiti ta-zεvεiti su, eɣevelei Ɔɔɔɣɔ GALAGI ná-devei la, ziiti pε ti faa ɣwεεga su, nii a kε ti ɣidaaleve, ti ɣolo bε.

²⁷ Lεbiyai ɣε ɣīma ƆALA gila kpegɔ vε ga Yesu Kilista maavele, eyεsu ɣɔ! Amina!

* **16:24 16:24** Wooi niiti ti [] kpaku felegɔiti zɔɣɔzu, naati ti la sεvε wɔlɔmai tanigaa zu.

GALA Daawoo Z_ευεi
Portions of the Holy Bible in the Toma language of
Guinea
Des portions de la Sainte Bible dans la langue de la
Guinée Toma

copyright © 2023 Pioneer Bible Translators and The Bible Society in
Guinea-Conakry

Language: Toma

Translation by: Pioneer Bible Translators

Texte copyright © 2023 Traducteurs Pionniers de la Bible et Alliance
Biblique en Guinée.

Cette œuvre est mise à disposition selon les termes de la Licence Creative
Commons Attribution - Pas d'Utilisation Commerciale - Pas de Modification
4.0 International.

This translation is made available to you under the terms of the Creative
Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in
any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are
licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,
please contact the respective copyright owners.

2025-07-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 8 Jul 2025 from source files
dated 9 Jul 2025

95f995fa-1e05-5170-a262-d0f7dabeeddf